

Norsk Narkotikapolitiforenings rolle i media 1991–2021

Rapport til Rolleforståelseutvalget

Hjørdis Birgitte Ellefsen,
førsteamanuensis ved Politihøgskolen

Innhold

1. Innledning	3
1.1 Hva er rolleblanding og samrøre?	3
1.2 Oppbygning	7
2. Studiens design.....	8
2.1 Kildekritikk.....	10
3. Omfang, spredning og innhold	12
3.1 Hvor mye?	12
3.2 Hvilke medier?	15
3.3 Hva slags innhold?.....	18
4. Hvordan (re)presenteres NNPF i media?	24
4.1 Hvordan beskriver NNPF-representanter sin rolle?	25
4.2 Hvordan utøver NNPF-representanter sin rolle?	27
4.3 Hvordan beskrives NNPF av politiets representanter?	38
4.4 Hvordan fremstilles NNPF av pressen?.....	57
4.5 Hvordan oppfattes NNPF av andre aktører?.....	61
5. Rolleblanding og samrøre?	65
6. Konklusjon.....	71
Litteratur.....	73

1. Innledning

«Det må aldri være tvil om at politiansatte kun utfører sin jobb i kraft av sin stilling i politiet, og eventuelle medlemskap i private organisasjoner skal ikke skape tvil rundt dette», sa justisminister Monica Mæland da hun den 16. september 2021 informerte om at Justis- og beredskapsdepartementet hadde nedsatt et utvalg som skal vurdere om ansatte i politiet har utvist god rolleforståelse i sitt forhold til Norsk Narkotikapolitiforbund (heretter omtalt som NNPF).¹

Beslutningen om å nedsette et utvalg kom etter en periode med omfattende offentlig debatt der aktivister anklaget NNPF og politiet for rolleblanding og samrøre under emneknaggene #narkotwitter og #rusreform på sosiale medier, og aviser fulgte opp med undersøkende journalistikk som belyste NNPFs samhandling med politiet og andre offentlige etater om forebyggende tiltak mot narkotika. Sommeren 2021 tok flere avisredaksjoner til orde for at forholdet mellom politiet og NNPF burde granskes. «Dette ligner korrupsjon. Hvorfor har ingen arrestert politiet før?» skrev for eksempel kommentator Anne Rokkan i Bergens Tidene 6. juli 2021,² og dagen etter skrev kommentator i Aftenposten Andreas Slettholm at «[e]n privat forening har i praksis vært lovens forlengede arm. Det går ikke lenger.»³

Rolleforståelseutvalget hadde sitt første møte i desember 2021, og skal levere sin utredning i oktober 2022. Dette er en forskningsrapport utarbeidet etter oppdrag fra Rolleforståelseutvalget om å kartlegge omfang og innhold i medieoppslag om NNPF i perioden 1991–2021, nærmere bestemt i norske papir- eller nettbaserte aviser, tidsskrifter og magasiner. Problemstillingen som skal belyses er hvordan NNPF har blitt (re)presentert i media i perioden 1991–2021, og hvorvidt medias dekning av NNPF kan kaste lys over spørsmålet om det har forekommet rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet.

1.1 Hva er rolleblanding og samrøre?

Roller defineres av et sett av normer som personer eller grupper i en bestemt posisjon i samfunnet forventes å følge. Mens NNPF er en privat og uavhengig interesseorganisasjon for medlemmer som ønsker å bruke fritiden sin til å påvirke samfunnsmessige utviklingstrekk på et avgrenset område, er politiet en statlig organisasjon som skal ivareta brede offentlige

¹ Justis- og beredskapsdepartementet 16. september 2021.

² Bergens Tidende 6. juli 2021.

³ Aftenposten 7. juli 2021.

interesser. Det følger av dette at det stilles ulike krav til NNPF -representanters versus politirepresentanters rolle.

Ifølge NNPFs vedtekter skal foreningen «være en narkotikapolitisk organisasjon med hovedformål å arbeide for å styrke innsatsen mot narkotikaproblematikk i samfunnet, blant annet ved å fremme forebyggende arbeid, utdanning og forskning».⁴ Som en privat og uavhengig interesseorganisasjon er det opp til NNPF å definere normer for hvordan foreningens representanter skal opptre, og på NNPFs nettsider finner man følgende retningslinjer:

Medlemmer, tillitsvalgte og andre som representerer NNPF skal være svært bevisst på å tydeliggjøre hvem de representerer til enhver tid.

Det skal tydelig fremgå hvem som er avsender og samarbeidspartner. Ved henvendelser ut til samarbeidspartnere og andre skal f.eks NNPFs eget brevark, konvolutt, keynotes/powerpoints og mailadresser benyttes.

Når medlemmer av NNPF representerer foreningen i forbindelse med foredrag og annet som en del av sitt frivillige arbeid, skal det ikke benyttes uniform, arbeidstøy e.l som kan lede til misforståelse av hvem vedkommende representerer.

Medlemmer av NNPF som representerer foreningen i ulike sammenhenger (foredrag og annet) anbefales å benytte bekledning merket NNPF og eller «Bry Deg». Ved foredrag der man representerer NNPF skal NNPFs grafiske profil benyttes.

NNPFs grafiske profil skal kun benyttes i regi av foreningens egne arrangement. Dersom det oppstår tvil om anledningen til å benytte NNPFs materiell o.l skal styret/sekretariat konsulteres.⁵

Retningslinjene er ikke daterte, men NNPF beskriver dem slik: «våre interne retningslinjer som for flere år siden ble etablert og som jevnlig oppdateres for å hindre missforståelser [sic.] rundt hvem våre medlemmer representerer under sitt frivillige arbeid».⁶

Politiet er en statlig organisasjon med et bredt samfunnsoppdrag fastsatt i Politilovens §1:

Staten skal sørge for den polititjeneste som samfunnet har behov for. Polititjenesten utføres av politi- og lensmannsetaten.

⁴ Vedtekter for NNPF (Sist revidert på landsmøtet 2019) §1 – 2.

⁵ <https://nnpf.no/foreningens-interne-retningslinjer/>

⁶ <https://nnpf.no/om-nnpf/>

Politiet skal gjennom forebyggende, håndhevende og hjelpende virksomhet være et ledd i samfunnets samlede innsats for å fremme og befeste borgernes rettssikkerhet, trygghet og alminnelige velferd for øvrig.

Politiet er del av den utøvende makts forvaltningsapparat, og som forvaltningsorgan må politiet leve opp til normer for forvaltningens samfunnsrolle. En norm om flertallsstyre stiller krav til politiet og andre forvaltningsorganer om lojalt å følge opp de til enhver tid gjeldende lover og politiske føringer, mens en partsstyrenorm holder forvaltningen ansvarlig for å påse at berørte parter blir hørt i beslutningsprosesser. En fagstyrenorm pålegger politiet og andre forvaltningsorganer å bistå med faglige vurderinger ved utforming av ny politikk, mens normen om rettssikkerhet stiller krav til forvaltningen om å sørge for at det foreligger lovhjemmel for vedtak som griper inn i den enkeltes plikter og rettigheter, at like saker skal behandles likt, og at retten til innsyn og klage ivaretas.⁷

Politiets ansatte er, i likhet med alle andre offentlige tjenestepersoner, underlagt forvaltningslovens habilitetskrav, som er utformet med formål om å sikre en upartisk forvaltning.⁸ Forvaltningslovens §6 beskriver relasjoner og forhold som er egnet til å svekke tilliten til en offentlig tjenestepersons upartiskhet, og derfor gjør hen «ugild», og i §8 understrekes den enkelte tjenestepersons ansvar for å vurdere egen habilitet og melde fra til overordnede om forhold som reiser tvil om habilitet. Ifølge Etiske retningslinjer for statstjenesten, plikter alle statlige tjenestepersoner «å utføre sine oppgaver og opptre utad på en etisk forsvarlig måte, og slik at det ikke skader statens omdømme».⁹ Videre påpekes det at statsansatte ikke skal opptre på en måte som er egnet til å svekke tilliten til deres upartiskhet, at det må være åpenhet om ekstraervert og biervert som kan ha betydning for tjenesteutøvelsen,¹⁰ og at

[e]nkelte rollekombinasjoner vil kunne føre til at det oppstår interessekonflikter, eller påstander om dette, og at det stilles spørsmål ved tjenestemannens uavhengighet og integritet. Dette kan f.eks. gjelde hvor statsansatte i sentralforvaltningen sitter i styrever og råd mv.¹¹

⁷ Christensen, Egeberg, Lægreid, Aars & Christensen 2021.

⁸ Forvaltningsloven §§ 6–10.

⁹ Etiske retningslinjer for statstjenesten 2017, 1.2.

¹⁰ Ibid., 4.2.

¹¹ Ibid., 4.1.

Det som særmerker politiet i forhold til andre statlige forvaltningsorganer, er at det forvalter statens voldsmonopol og at det er en «portvakt og døråpner til straffeapparatet».¹² At politiet forvalter statens monopol på bruk av fysisk makt innenfor rikets grenser i fredstid, innebærer at det er forbudt for andre enn politiet å organisere eller delta i privat virksomhet som har som formål å opprettholde offentlig ro og orden eller drive andre former for alminnelig rettshåndhevelse på offentlig sted.¹³ Alle kan anmelde straffbare forhold, men det er bare politiet som, via sin påtalemyndighet, kan innlede eller stoppe en rettsforfølging.

Personer med politimyndighet har altså en særskilt rett og plikt til å benytte fysisk makt og tvangsmidler som andre yrkesgrupper normalt ikke har,¹⁴ og derfor er det ekstra viktig at politiansatte opptre «saklig og upartisk og med omtanke for personers integritet», som understreket i Politiloven §6. Videre bestemmer politiloven at politiansatte ikke kan ha annen lønnet stilling, drive privat erverv eller inneha offentlig bevilling for virksomhet uten samtykke fra politimesteren eller vedkommende politisjef, og at «ingen skal gis slikt samtykke der det kan oppstå tvil om hvilken egenskap politimannen opptre i, eller om hans uavhengighet i tjenestlige saker».¹⁵ I Politiinstruksen §5-3 er det habilitet som er formålet når det understrekes at

[e]n politimann må ikke hevde politimyndighet i egne forhold eller når han ifølge lov eller forskrift er ugild av andre grunner, med mindre inngrep antas påkrevet for å beskytte person eller eiendom mot overhengende fare, eller formålet med en uoppsettelig tjenestehandling kan forspilles ved opphold.

Etiske retningslinjer for politiet gir utfyllende normer for hvordan politiansatte skal utøve sin rolle.¹⁶ Under overskriften «Integritet» vektlegges politiansattes plikt til å opptre på en måte som sikrer et positivt omdømme og tillit i befolkningen:

Det må ikke være tvil for andre om vi representerer politiet eller oss selv som privatpersoner. Eksempler på når slik usikkerhet kan oppstå er ved privat bruk av politiets e-post, brevark eller uniform.¹⁷

¹² Finstad 2018

¹³ Politiloven §26.

¹⁴ Det finnes unntak fra denne hovedregelen. For eksempel har privatpersoner rett til å bruke fysisk makt for å verge eget liv i nødsituasjoner, og enkelte yrkesgrupper, som for eksempel fengsels- og helsepersonell, har en begrenset anledning til å bruke tvangsmidler i bestemte institusjoner/situasjoner.

¹⁵ Politiloven §22.

¹⁶ Politidirektoratet 2018.

¹⁷ Ibid., s. 5

Og under overskriften «Åpenhet» påpekes det at politiansatte må ha særskilt omhu for politiets omdømme i utøvelsen av sine grunnleggende friheter:

Som medarbeidere i politiet har vi, i likhet med enhver annen borger, yringsfrihet, religionsfrihet og organisasjonsfrihet. Ved utøvelsen av disse rettighetene må vi ta hensyn til den objektivitet og habilitet som er nødvendig for politiets tillit i befolkningen.

Når vi ytrer oss må vi passe på at våre personlige synspunkter ikke blir oppfattet som politiets standpunkter. Det er også viktig å reflektere rundt hvordan vi uttaler oss, og hvordan det kan oppfattes utad.¹⁸

Under overskriften «Habilitet» fremheves viktigheten av å unngå dobbeltroller som kan føre til interessekonflikter:

Som medarbeidere i politiet handler vi på vegne av etaten, og vi skal derfor ikke la personlige holdninger, forventninger eller trusler påvirke våre handlinger eller beslutninger. Vårt arbeid skal alltid utføres uten tanke på egen fordel eller ulempe. Dobbeltroller og rollekombinasjoner som kan føre til interessekonflikter eller påstander om dette, skal unngås.¹⁹

Når begrepet rolleblanding brukes om representanter for offentlige eller private organisasjoner, siktes det som regel til at de opptrer slik at det skapes tvil om hvem og hvilke interesser de handler på vegne av. Mistanke om rolleblanding kan for eksempel oppstå dersom NNPFs representanter opptrer slik at det oppstår tvil eller oppfatninger om at de også formelt representerer politiet, eller dersom politirepresentanter handler slik at det oppstår tvil eller oppfatninger om at de egentlig handler med NNPFs interesser for øye. Begge former for rolleblanding kan resultere i samrøre, det vil si en tilstand preget av uheldig eller ulovlig sammenblanding av offentlige og private (for eksempel økonomiske eller politiske) interesser.

1.2 Oppbygning

Undersøkelsens problemstilling har blitt operasjonalisert i to forskningsspørsmål, hvorav det første belyses gjennom en kvantitativ analyse og det andre gjennom en kvalitativ analyse.

1. Hvor omfattende er dekningen av NNPF over rom og tid, i hvilke medier, og med hva slags innhold? (forskningsspørsmålet belyses i kapittel 3)
2. Hvordan (re)presenteres NNPF i media? Dette forskningsspørsmålet er delt i fem underspørsmål: Hvordan beskriver NNPF-representanter sin rolle; hvordan utøver NNPF-representanter sin rolle; hvordan beskrives NNPF av politiets

¹⁸ Ibid., s. 6

¹⁹ Ibid., s. 8

representanter; hvordan beskrives NNPF av pressen; og hvordan oppfattes NNPF av andre aktører? (forskningsspørsmålet belyses i kapittel 4)

Med utgangspunkt i analysenes resultater diskuterer jeg i kapittel 5 hvorvidt medias dekning av NNPF kan kaste lys over spørsmålet om det har forekommet rolleblanding og/eller samrøre mellom NNPF og politiet. Rapporten starter med en redegjørelse for undersøkelsens data og metoder (kapittel 2), og avsluttes med en oppsummerende konklusjon (kapittel 6).

2. Studiens design

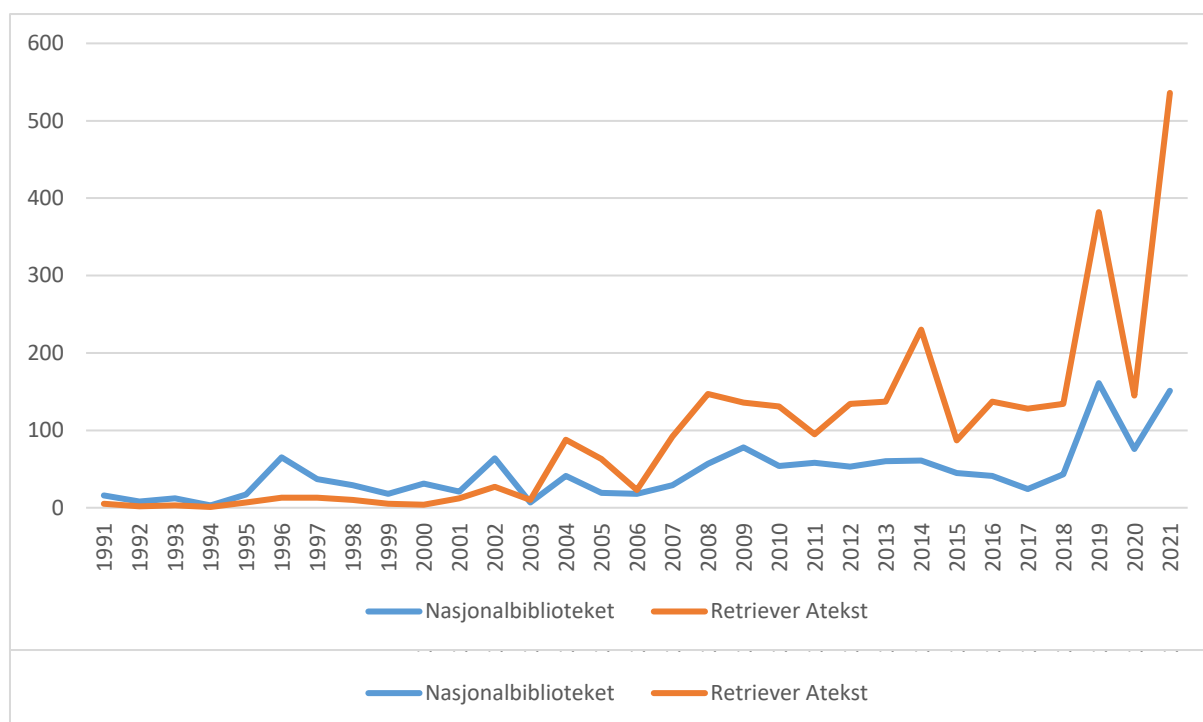
Datamaterialet som rapporten bygger på består av artikler som har blitt publisert i redaktørstyrte aviser og magasiner (både papir- og internettbaserte) i årene 1991–2021, nærmere bestemt alle nyhets- og feature-reportasjer, leder- og kommentarartikler, kronikker, debatt- og leserinnlegg der NNPF har blitt sitert eller omtalt. Materialet er innhentet gjennom søk i to databaser. Den første er Retrievers mediearkiv Atekst, som inneholder internettt- og papirartikler fra over 350 norske aviser, tidsskrifter og nyhetsbyråer. Den andre er Nasjonalbibliotekets digitaliserte avissamling, som inneholder skannede og søkbare versjoner av de fleste norske papiraviser. Begge databaser har lakuner,²⁰ men til sammen gir de en tilnærmet fullstendig oversikt over medieoppslag der NNPF har blitt sitert eller omtalt i perioden 1991–2021.

Ved søk etter artikler som inneholder ordet «narkotikapolitiforening» og/eller «NNPF» i perioden 1991–2021, fikk jeg treff på 2945 artikler i Retrievers mediearkiv Atekst og 1401 artikler i Nasjonalbibliotekets digitaliserte avissamling.²¹ Som vist i figur 1, er det i perioden 1991–2003 flest treff i Nasjonalbibliotekets arkiv, mens det i perioden 2004–2021 er flest treff i Retrievers mediearkiv Atekst. Dette skyldes at papiraviser var det dominerende publiseringsmedium i starten av undersøkelsesperioden, hvorav Nasjonalbiblioteket dekker flest, mens internettpublikasjoner, som kun finnes i Retrievers mediearkiv Atekst, blir mer dominerende mot slutten av undersøkelsesperioden.

²⁰ Med dette menes at de ikke inneholder absolutt alle aviser eller absolutt alle årganger. Verken Nasjonalbiblioteket eller Retriever har publisert oversikter over hvilke aviser/magasiner som ennå ikke er inkludert, eller hvilke årganger som mangler.

²¹ Søkene ble gjennomført i desember 2021.

Figur 1: Antall treff på ordet «narkotikapolitiforening» 1991-2021

Samtlige artikler har blitt lest og kodet etter dato, redaksjonell kilde, tekstsjanger, forfatter, aktører, tema og argumenter. Kodingen er samlet i et 738 siders søkbart dokument, som også inkluderer artikkeloverskrifter, utvalgte sitater og lenker til originalkilder. I tilfeller der en og samme artikkel er representert i begge databaser, har den kun blitt kodet én gang. I tilfeller der ulike redaksjonelle kilder har publisert identiske artikler, har det blitt anmerket slik at det er mulig å skille mellom antallet unike artikler og totalt antall publiserte artikler.²²

Tekstsjanger er kodet etter underkategorier som det gjøres nærmere rede for i kapittel 3. Kodingen av hva slags tema som behandles i artiklene er basert dels på registrering av forekomst av eksplisitte ord, som for eksempel cannabis, doping, uteliv, ungdom, legalisering og avkriminalisering, og dels på kvalitative tolkninger av artikkelens budskap og konteksten (diskursen) den kommuniserer med. I gjennomgangen av artiklene har jeg notert hva slags argumenter aktørene bruker for å legitimere sine standpunkter, og kodet dem som henvisninger til erfaring, forskning, normer, prinsipper eller idealer.

Datamaterialet består utelukkende av allment tilgjengelig publiserte tekster, og fordi informasjonen ikke har blitt samkjørt med andre registeropplysninger utfordrer ikke undersøkelsen hensyn til personvern eller sikkerhet. Når det gjelder personer som har uttalt

²² I kapittel 3.1 gjøres det rede for forholdet mellom det totale antall publiserte artikler og antallet unike artikler.

seg i rollen som privatpersoner, som for eksempel deltakere på arrangementer i regi av NNPF som har blitt intervjuet om hva de syntes om arrangementet, har jeg imidlertid valgt å anonymisere dem i kodingen av materialet. Dette fordi personenes identitet ikke tilfører noe verdi til analysen, i og med at intervjuobjektene ikke har uttalt seg på vegne av andre enn seg selv. Øvrige personer som har uttalt seg på vegne av private eller offentlige organisasjoner, er kodet med navn og stilling. Dette for å kunne identifisere tilfeller der en og samme person opptrer i ulike roller i datamaterialet, som for eksempel som politibetjent og som representant for en ruspolitisk organisasjon.

Både kvantitative og kvalitative metoder har blitt benyttet i analysen av datamaterialet. Analysen av omfang, spredning og innhold som presenteres i kapittel 3, er hovedsakelig basert på elementer som kan telles uten å foreta kvalitative vurderinger (årstall, redaksjonell kilde, og type tekstsjanger). Bak de tematiske variablene ligger det imidlertid kvalitative tolkninger av tekstelementer i lys av kontekst, nærmere bestemt teksten som helhet og diskursen den inngår i.²³

I kapittel 4 presenteres en analyse av hvordan NNPF har blitt (re)presentert i media i perioden 1991–2021. Analysen er styrt av fem kvalitative forskningsspørsmål som har blitt undersøkt gjennom nærlesning av artiklene med fokus på hvordan journalister, politiet og andre aktører forstår og forklarer NNPFs rolle, og hvordan NNPF-medlemmer selv forklarer og utøver sin rolle i den mediale offentligheten. Det som fortolkes er alt fra enkeltutsagn som eksplisitt beskriver NNPFs rolle, til utsagn, handlinger og symbolbruk dokumentert i tekst og fotografier som kan tolkes som uttrykk for hvordan NNPF (re)presenteres og oppfattes.

I analysene av materialet har det vært viktig å reflektere over hvorvidt medieartikler er egnet som kilde til å belyse spørsmålet om forekomst av rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet, og hvilke kritiske forbehold som i så fall må tas.

2.1 Kildekritikk

Medieartikler er en godt egnet kilde til å dokumentere forekomst av *oppfatninger* om rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet. Nyhetsmedier er allmennhetens viktigste kilde til informasjon om kriminalitetsutvikling, kriminalpolitikk og politiarbeid. Politiforskere har analysert medieartikler for å undersøke hvordan politiet blir (re)presentert, og hvordan medias politi(re)presentasjoner påvirker folks oppfatninger om og tillit til politiet.²⁴ I norsk

²³ Det gjøres nærmere rede for slike vurderinger i kapittel 3.

²⁴ Se Bowling, Reiner & Sheptycki 2019: 207–225 for en diskusjon om media som kilde til politistudier

kontekst har Allern og Pollack vist at politiet har sterk innflytelse på hva slags virkelighetsbeskrivelser media produserer, og at «de medierte virkelighetsbeskrivelsene» har stor betydning for hvordan folk oppfatter politiet.²⁵

Er medieartikler egnet til å dokumentere hvorvidt rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet *faktisk* har forekommet? Svaret er ja, forutsatt en rekke forbehold. For det første må det tas hensyn til hvilke tekstsjangre man har med å gjøre. Denne undersøkelsens datamateriale består dels av informasjonsjournalistikk, som er artikler som tar mål av seg å belyse hendelser og tematikk på en mest mulig objektiv måte, og dels av meningsjournalistikk, som er kronikker og kommentarer der forfatteren formidler subjektive synspunkter. Meningsjournalistikk egner seg hovedsakelig som kilde til å dokumentere oppfatninger, og bør som hovedregel ikke brukes som kilde til å dokumentere hva som faktisk har skjedd. Reportasjer og andre typer informasjonsjournalistiske artikler derimot, inneholder beskrivelser, utsagn og fotografier som med visse forbehold kan brukes som kilder til å dokumentere faktiske hendelsesforløp. Man må ta høyde for at reportasjer er redigerte narrativ, og at fortellingen representerer journalistens gjengivelse av noe som har skjedd. Vi må også være bevisst journalistens vinklinger og vektinger, og det må tas høyde for at beskrivelser og sitater kan være unøyaktige. Når det gjelder illustrerende bilder, må man skille mellom arkivfoto og fotografier som er tatt der og da. Dessuten må vi huske på at et fotografi bare viser et bestemt utsnitt av en situasjon.

Skal man komme nærmere sannheten om hva som faktisk har skjedd, kan informasjonen man finner i medieartikler kontrolleres opp mot andre typer kilder, herunder registerdata, utredninger, rapporter, referater, sakspapirer og lignende. Man kan for eksempel be om innsyn i NNPFs medlemsregister, eller all korrespondanse mellom NNPF og politiet eller andre offentlige etater. Det er ikke gjort i denne undersøkelsen, og følgelig kan jeg bare argumentere for at kildene gir innblikk i noe som med større eller mindre sannsynlighet har skjedd. Sannsynligheten styrkes dersom ulike redaksjonelle kilder har gitt like beskrivelser av en og samme hendelse, og dersom man legger til grunn at personer som er intervjuet eller sitert har hatt mulighet til å kvalitetssikre før publisering. Det er med dette kildekritiske utgangspunktet at spørsmålet om rolleblanding og samrøre diskuteres i denne studien.

²⁵ Allern & Pollack 2009.

3. Omfang, spredning og innhold

Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) ble stiftet 16. november 1991 på Rica Park Hotel i Drammen. Sjef for Narkotikaseksjonen i Oslo, Truls Fyhn, var dirigent for konstitusjonsmøtet, og politibetjent Øyvind K. Røen fra narkotikaseksjonen i Oslo ble valgt til foreningens første styreleder.²⁶ Stiftelsesmøtet og den etterfølgende konferansen der ansatte og ledere fra politiet, påtalemyndigheten og tollvesenet deltok, fikk behørig omtale i Aftenposten.²⁷ I løpet av de 30 årene som har gått siden den gang, har det blitt publisert et betydelig antall medieartikler hvor NNPF er kilde eller omtaleobjekt. I dette kapittelet skal vi se nærmere på kvantitative aspekter ved NNPFs tilstedeværelse i den norske medieoffentligheten.

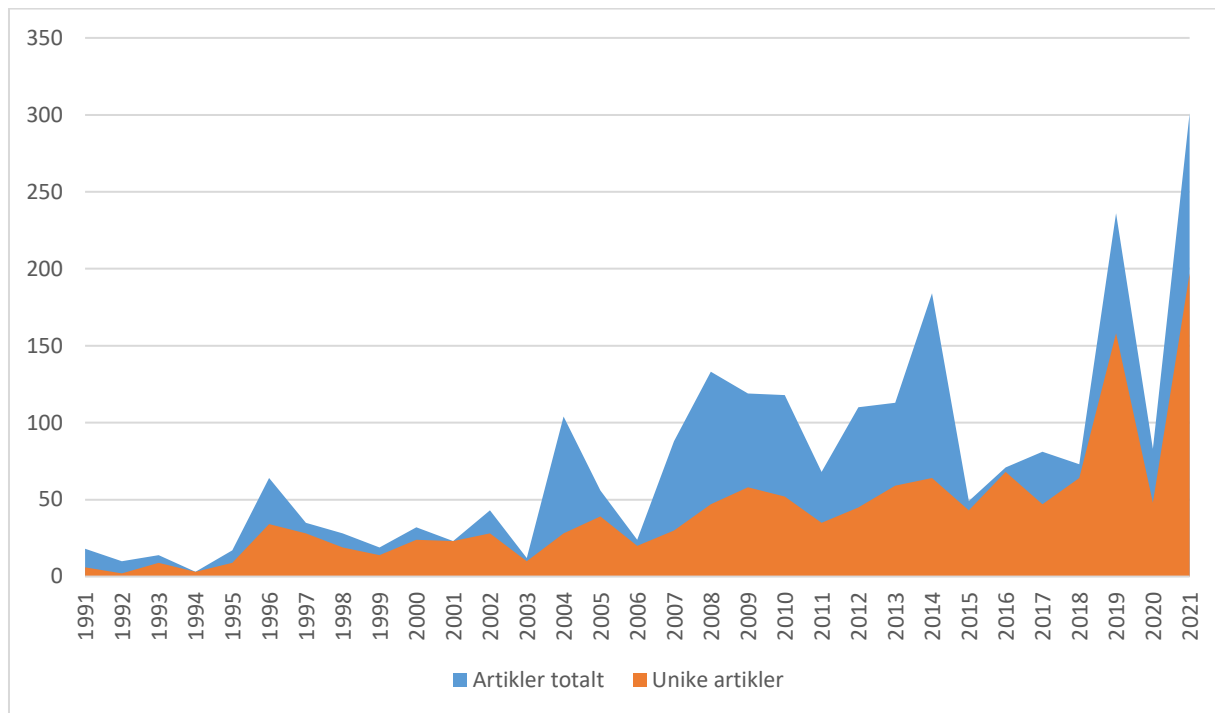
3.1 Hvor mye?

Søk etter artikler som inneholder ordet «narkotikapolitiforening» og/eller «NNPF» i perioden 1991–2021 i Retrievers mediearkiv Atekst og Nasjonalbibliotekets digitaliserte avissamling, gir treff på til sammen 4348 artikler, hvorav 2945 i førstnevnte arkiv og 1403 i sistnevnte. Kontrollert for tilfeller der artikler fra én og samme redaksjonelle kilde er representert i begge databaser, samt der én og samme artikkel er publisert både i papir- og nettutgave, blir det totale antallet artikler redusert til 2332. Det er ikke uvanlig at artikler gjenbrukes på tvers av redaksjonelle kilder, og dersom man også kontrollerer for slik gjenbruk, står vi igjen med 1311 unike artikler. Figur 2 viser hvordan de 2332 artiklene, hvorav 1311 unike, er fordelt over tid i perioden 1991–2021.

²⁶ Øvrige styremedlemmer var politibetjent Hallgeir J. Larsen fra narkotikaseksjonen i Oslo, politibetjent Kjell Berg fra narkotikaseksjonen i Oslo, politiavdelingssjef Gunnar Larsen ved kriminalvakten i Oslo, politiadjutant Hans Tore Høviskeland ved Vest-Finnmark politikammer, politibetjent Ragnar Arneberg ved Halden politikammer, tollinspektør Paul J. Ask fra Oslo tolldistrikt, politibetjent Ole Vidar Øiseth ved narkotikaseksjonen i Oslo, førstesekretær Toril Englund fra narkotikaseksjonen i Oslo, sekretær Tone Kristiansen fra narkotikaseksjonen i Oslo, politibetjent Geir Dybsland fra narkotikagruppen ved Bergen politikammer, avdelingssjef Knut Sandjord fra etterforskningsavdelingen i Vest-Oppland politikammer og tollinspektør Audun Rønningen fra Skien distriktstollsted.

²⁷ Aftenposten publiserte 4 reportasjer som omhandlet NNPFs stiftelsesmøte og etterfølgende utdanningskonferanse i perioden 15.–18. november 1991.

Figur 2: Antall artikler fordelt per år

NNPF ble sjelden sitert eller omtalt mer enn 50 ganger årlig i perioden 1991–2006, men i perioden 2007–2014 økte gjennomsnittet til drøye 100 artikler per år. I 2015–2018 lå antallet artikler mellom 50 og 100, for deretter å øke til 236 i 2019 og rekordhøye 301 i 2021.

Årene 1996, 2004, 2009, 2014, 2019 og 2021 peker seg ut som år da NNPF ble viet ekstra mye medieoppmerksomhet. Det høye antallet medieoppslag i disse årene er dels et resultat av at NNPF brukte mediene som virkemiddel i sitt opplysnings- og holdningsskapende arbeid, og dels en konsekvens av narkotikapolitiske debatter der NNPF var en sentral aktør. I 1996 iverksatte NNPF en opplysningskampanje som fikk bred medieomtale, og NNPFs krav om obligatorisk rustesting av politistudenter og ansatte i offentlig og privat næringsliv førte til offentlig debatt. I 2004 fikk NNPFs kritikk av de nyetablerte sprøyterommene mye spalteplass, og det samme gjaldt foreningens kritikk av at butikkjeden The Body Shop solgte hamp-produkter.²⁸ I 2009 foreslo helseminister Bjarne Håkon Hansen (AP) å vurdere utdeling av heroin til tunge misbrukere, og sosiologen Willy Pedersen tok til orde for avkriminalisering av bruk og besittelse av cannabis. Begge fikk tilsvar i en rekke kritiske medieutspill fra NNPF. Bergen Arbeiderpartis vedtak om avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika, samt MDGs vedtak om legalisering og regulert omsetning av cannabis

²⁸ Hamp er navnet på planten Cannabis Sativa, som blant annet blir brukt til å fremstille rusmidlene hasjisj og marihuana.

i 2014, ble besvart med en koordinert kronikk-aksjon fra NNPFs lokallagsledere samt en landsdekkende holdningskampanje rettet mot lærere, ungdommer og deres foreldre. Den markante økningen i artikler som siterte eller omtalte NNPF i 2019 skyldes først og fremst at en landsdekkende informasjons- og holdningskampanje der NNPF argumenterte mot avkriminalisering parallelt med at et regjeringsoppnevnt rusreformutvalg utredet fordeler og ulemper ved et slikt tiltak.²⁹ Sekundært skyldtes økningen at det ble publisert flere artikler som var kritiske til NNPFs rolle og budskap, og da rusreformen ble nedstemt i Stortinget juni 2021 nådde antallet kritiske NNPF-artikler nye høyder.

Har NNPF fått mye eller lite medieomtale sammenlignet med andre organisasjoner? Svaret kommer an på sammenligningsgrunnlaget. Det finnes andre private politiorganisasjoner med en profil og virksomhet som ligner på NNPFs, som for eksempel Norsk Politihundelag, Norsk Politihistorisk Selskap og Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum (PKF). PKF ble stiftet i 1996 og er en frivillig interesseorganisasjon for ansatte i politiet og andre etater som har kriminalitetsforebyggende arbeid som sin hovedoppgave. Foreningens formål er å «være en aktiv pådriver for å bidra til synliggjøring av kriminalitetsforebyggende strategier, kompetanseheving, erfaringsdeling og nettverksbygging»,³⁰ men sammenlignet med NNPF har PKF vært svært lite synlig i medieoffentligheten. Søk på «Politiets Kriminalitetsforebyggende Forum» og/eller «PKF» i Retrievers mediearkiv Atekst for perioden 1996–2021 gir kun 107 treff, mens søk på NNPF i samme periode gir 2235 treff.

Man kan også sammenligne NNPF med frivillige interesseorganisasjoner for andre profesjoner, som for eksempel Norsk brannvernforening som ble etablert i 1923. Søk på ordet «brannvernforening» gir 23971 treff i Retrievers mediearkiv Atekst for perioden 1991–2021, noe som er mer enn fem ganger flere treff enn for NNPF i samme periode (4348). Hvorvidt dette skal tolkes som uttrykk for at brann oppfattes som et større samfunnsproblem enn narkotika eller at brannvernforeningen har lyktes bedre med sine mediestrategier enn NNPF, er imidlertid vanskelig å avgjøre.

Et mer adekvat sammenligningsgrunnlag er andre ruspolitiske organisasjoner med samme politiske profil som NNPF. Foreningene NNPF er medlem av paraplyorganisasjonen Actis – Rusfeltets samarbeidsorgan, som ble etablert i 2003 etter initiativ fra organisasjoner som tidligere utgjorde Avholdsfolkets Landsråd (opprettet i 1895). I rusreformdebatten har Actis'

²⁹ NOU 2019:26

³⁰ PKFs vedtekter § 2, <http://www.pkforum.no/>

medlemsorganisasjoner inntatt en kritisk holdning til avkriminalisering av bruk og besittelse av narkotika. Blant Actis' medlemsorganisasjoner er Ungdom Mot Narkotika (UMN), som ble etablert i 1981. Søk på organisasjonen «Ungdom Mot Narkotika» i Retrievers mediearkiv Atekst i perioden 1991–2021, gir 1681 treff, som er under halvparten av antallet treff man får dersom man søker på NNPF i samme periode. En annen av Actis' medlemsorganisasjoner er Forbundet Mot Rusgift (FMR), som ble stiftet i 1904.³¹ Søk på FMR i Atekst for perioden 1991–2021 gir 1665 treff, som er under halvparten av treffene for NNPF i samme periode.

I senere tid har det blitt etablert nye ruspolitiske organisasjoner som tar til orde for en ruspolitisk reform og avkriminalisering eller legalisering av narkotika. Blant dem er Foreningen for human narkotikapolitikk (FHN) som ble stiftet i 2006, og søk på denne foreningens navn i Atekst i perioden 2006–2021 gir 2711 treff, noe som er tilnærmet likt antall treff som for NNPF i samme periode (2682). Et annet eksempel er Foreningen Tryggere Ruspolitikk (FTR), som ble stiftet i 2016. Søk i Atekst i perioden 2016–2021 gir 768 treff for FTR, altså ca. halvparten av antallet treff for NNPF i samme periode (1470).

Det må tas høyde for at et bredere sammenligningsgrunnlag kan gi mer nyanserte svar, men sammenligningene over antyder at NNPF har fått mer medieoppmerksomhet enn andre ruspolitiske organisasjoner med samme politiske profil. Når det gjelder ruspolitiske organisasjoner som tar til orde for avkriminalisering eller legalisering av narkotika, viser sammenligningen at de har fått tilsvarende eller noe mindre medieoppmerksomhet enn NNPF.

3.2 Hvilke medier?

Bak de 2332 medieartiklene der NNPF ble sitert eller omtalt i årene 1991–2021 står hele 226 ulike redaksjonelle kilder. Det høye antallet aviser, tidsskrifter og magasiner som har omtalt eller sitert NNPF, vitner om en organisasjon med et bredt nedslagsfelt. Dette er ikke uventet, i og med at NNPF har etablert et lokallagsapparat som dekker hele landet og som aktivt bruker lokale medier i sitt ruspolitiske og holdningsskapende arbeid.³²

Det er ikke uproblematisk å sortere de redaksjonelle kildene etter hvorvidt de er riksdekkende, regionale eller lokale, da flere av dem har endret karakter i løpet av undersøkelsesperioden.

³¹ Da den ble etablert i 1904 het foreningen Norges Studerende Ungdoms Avholdsforbund, og i 1973 byttet den navn til Forbundet mot rusgift.

³² De første lokallagene ble etablert i 2007, og NNPF har i dag 21 lokallag, inkludert et lokallag for Politihøgskolens studenter <https://nnpf.no/vare-lokallag/>

Det samme gjelder opplags- og lesertall, som har endret seg mye i løpet av 30 år. Noen hovedmønstre lar seg likevel identifisere.

Tabell 1: Redaksjonelle kilder med flest artikler der NNPF blir sitert eller omtalt

Kilde	1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	2021	Total
VG	2	19	4	15	11	10	32	93
NRK.no			4	21	24	19	24	92
Aftenposten	8	9	9	17	12	15	16	86
Fædrelandsvennen	3	7	3	4	6	13	29	65
Dagbladet		5	4	2	11	30	13	65
Romerikes Blad		6	9	21	11	2	2	51
Østlands-Posten		1	9	6	22	10	2	50
Stavanger Aftenblad	2	4	4	10	4	22	3	49
Bergens Tidende	1	7		6	12	10	13	49
Haugesunds Avis		9	1	7	10	18	4	49
Gudbrandsdølen Dagingen	2	23	15	4	3	2		49
Nordlys	3	4	4	8	11	7	8	45
NTB	4	5	5	4	8	7	10	43

Tabell 1 viser de 13 redaksjonelle kildene som har publisert flest artikler der NNPF blir sitert eller omtalt i perioden 1991–2021. Syv av dem var i 2020 rangert blant landets ti største aviser (målt i opplag),³³ og fire av dem er regionaviser som skårer relativt høyt på opplagstall.³⁴ De fleste av disse 13 redaksjonelle kildene har publisert artikler om NNPF gjennom hele undersøkelsesperioden, med NRK som et naturlig unntak i og med at de først begynte å publisere skriftbaserte nyheter på internett i år 2000. Ytterligere fire av kildene hadde ingen publikasjoner om NNPF i perioden 1991–1995, noe som ikke er overraskende i og med at NNPF da var en ung organisasjon. At avisen Gudbrandsdølen Dagingen ikke publiserte noen artikler om NNPF i 2021 er mer oppsiktsvekkende, gitt avisens langvarige interesse for organisasjonen og den generelt høye medieoppmerksomheten om NNPF dette året. En mulig forklaring er at Hallgeir Larsen, som var leder for NNPF i perioden 1993–2000 og ansatt ved Gudbrandsdal politikammer, gjennom tretti år har vært avisens foretrukne kilde til fakta og meninger om narkotika.³⁵

³³ Nærmere bestemt VG (287 315), Aftenposten (257 316), Dagbladet (115 364), Bergens Tidende (84 102), Stavanger Aftenblad (63 268), Fædrelandsvennen (36 614) og Romerikes Blad (33 074). Kilde: <https://www.medienorge.uib.no/statistikk/medium/avis/353>

³⁴ Nærmere bestemt Nordlys (26 315), Gudbrandsdalen Dagingen (22 648), Haugesunds Avis (21 726) og Østlands-Posten (12 586).

³⁵ Larsen er forfatter eller intervjuobjekt i 29 av de 49 artiklene som avisen har publisert i undersøkelsesperioden.

I andre enden av skalaen finner vi 154 redaksjonelle kilder som har publisert mindre enn 10 artikler som siterer eller omtaler NNPF i perioden 1991–2021. De fleste av disse er små lokalaviser som hovedsakelig har publisert korte nyhetsnotiser basert på meldinger fra nyhetsbyråer og/eller egenproduserte reportasjer om lokale NNPF-arrangementer. Et eksempel er Sandnesposten som totalt publiserte 3 artikler om NNPF i undersøkelsesperioden, hvorav to reportasjer og en lederkommentar som alle handlet om lokale folkemøter i regi av NNPF.³⁶ Andre eksempler er Eikerbladet, Åndalsnes Avis og Karmøy Lokal som kun hadde én publikasjon, nærmere bestemt reportasjer om lokale NNPF arrangementer.³⁷

Mellom disse ytterpunktene finner vi 57 redaksjonelle kilder som i perioden 1991–2021 har publisert mellom 10 og 40 artikler som omtaler eller siterer NNPF. Blant disse finner vi noen riksdekkende aviser, som for eksempel Klassekampen, Nettavisen, Dagens Næringsliv og ABC Nyheter, men flertallet er middels store by- og regionaviser. Sistnevnte gruppes publikasjonshyppighet samvarierer med arrangementer i regi av NNPF, noe som illustreres i tabell 2.

Tabell 2: Publikasjonshyppighet koblet mot NNPFs utdanningskonferanser i perioden 2002-2015

Dekning av NNPFs utdanningskonferanse i	Tønsberg 2002	Molde 2003	Lillehammer 2004	Sandefjord 2005	Haugesund 2006	Tromsø 2007	Verdal 2008	Ålesund 2009	Bergen 2010	Gardermoen 2011	Molde 2012	Bærum 2013	Trondheim 2014	Stavanger 2015
Tromsø					1	4					1	1	2	1
Oppland Arbeiderblad			2	1		2	1		1	1	2		3	
Hamar Arbeiderblad			5	2	2		2		2	4	2	2	2	1
Adresseavisen							8	1				1	8	
Tønsbergs Blad	7	1	3		1		3				1		1	3
Sunnmørsposten							2	5	1			1	1	
Trønder-Avisa	1			1			7	2	2	2		1		
Romsdals Budstikke		2								1	5		4	
Budstikka (Asker og Bærum)					1		1			1		5	1	4
Sandefjords Blad				2			2							

³⁶ Sandnesposten 14. oktober 2008; 5. februar 2019; 7. februar 2019

³⁷ Karmøy Lokal 20. mars 2009; Eikerbladet 26. september 2014; Åndalsnes Avis 18. oktober 2012.

Siden 1991 har NNPF hvert år arrangert en «utdanningskonferanse» der medlemmer fra hele landet samles i en utvalgt by. I forkant av disse utdanningskonferansene har NNPF iverksatt lokale informasjons- og holdningskampanjer, som har tatt form av medieutspill, kurs, stands og folkemøter. Som vist i tabell 2, publiserte middels store by- og regionaviser flest artikler om NNPF de årene som organisasjonen arrangerte sin utdanningskonferanse i avisenes kjernedistrikt. For eksempel ble mer enn halvparten av de 29 artiklene som Adresseavisen publiserte i perioden 1991–2021, publisert i de årene NNPF arrangerte utdanningskonferanse i avisens kjernedistrikt. Og av Budstikkas 16 artikler, ble fem publisert samme år som NNPF arrangerte utdanningskonferanse i Bærum.

3.3 Hva slags innhold?

Av de totalt 2332 artiklene som utgjør undersøkelsens datamateriale, er 1311 unike. De 1311 artiklene kan sorteres etter sjangre, basert på artiklenes oppbygning, språklige stil og fortellerteknikk. På overordnet nivå har jeg delt artiklene inn i *informasjonsjournalistikk*, som tar mål av seg å belyse hendelser og tematikk på en mest mulig objektiv måte, og *meningsjournalistikk* som formidler subjektive synspunkter.

Blant de informasjonsjournalistiske artiklene i datamaterialet finner vi nyhets- og feature-reportasjer, intervjuer og notiser. Jeg har kodet disse som *reportasjer*, men har holdt pressemeldinger og nyhetsartikler publisert av nyhetsbyråer utenfor og kodet disse som *nyhetsbyråmeldinger*. De meningsjournalistiske artiklene har jeg sortert etter kategoriene *interne kommentarer*, som inneholder usignerte lederartikler og kommentarartikler signert redaksjonelle medarbeidere eller faste spaltister, og *eksterne kommentarer* som består av kronikker, debatt- og leserinnlegg forfattet av personer som ikke har en redaksjonell tilknytning.

Artiklenes vinkling har blitt vurdert og kodet etter en kvalitativ helhetsvurdering. Når det gjelder de informasjonsjournalistiske kategoriene reportasje og nyhetsbyråmelding, har jeg kodet vinklingen etter hvorvidt det er NNPFs eller alternative budskap som dominerer. Når det gjelder de meningsjournalistiske kategoriene interne kommentarer og eksterne kommentarer, har jeg kodet vinklingen etter hvorvidt forfatteren uttrykker seg støttende eller kritisk til NNPFs budskap og innsats. Prinsipielt kunne man operert med en tredje kategori forbeholdt artikler med en nøytral vinkling, men fordi narkotikafeltet er så politisert har det vært mest hensiktsmessig å operere med kun to kategorier. I noen svært få tilfeller, der alternative budskap har fått like mye plass som NNPFs, eller der NNPFs budskap og innsats

vrderes dels positivt/dels negativt, har jeg latt vinklingen i artiklenes overskrift og ingress avgjøre.

Tabell 3: Unike artikler fordelt på sjanger, vinkling og år

Sjanger		1991-1995	1996-2000	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016-2020	2021	Total
Informasjon	Reportasje	19	94	83	170	186	255	106	913
	-hovedvekt på NNPFs budskap	18	86	78	165	183	214	24	
	-hovedvekt på alternative budskap	1	8	5	5	3	41	82	
	Nyhetsbyråmeldinger	3	7	14	10	15	17	12	78
	- hovedvekt på NNPFs budskap	3	6	13	9	14	15		
	-hovedvekt på alternative budskap		1	1	1	1	2	12	
Meninger	Interne kommentarer	1	3	3	2	7	28	35	79
	-støtter NNPFs budskap/innsats	1	2	2	1	5	10	2	
	-kritiske til NNPFs budskap/innsats		1	1	1	2	18	33	
	Eksterne kommentarer	3	12	11	28	45	90	52	241
	-støtter NNPFs budskap/innsats (forfattet av NNPF-medlem)	3 (2)	8 (7)	6 (5)	19 (15)	24 (18)	35 (21)	9 (5)	
	-kritiske til NNPFs budskap/innsats		4	5	9	21	55	43	
Total	26	116	111	210	253	390	205	1311	

Som det fremgår av tabell 3, har de informasjonsjournalistiske sjangrene dominert gjennom hele undersøkelsesperioden. Styrkeforholdet sjangrene imellom har imidlertid endret seg over tid. I perioden 1991–2015 var 13-20% av artiklene meningsjournalistiske, i perioden 2016–2020 økte andelen meningsjournalistiske artikler til 30%, og i 2021 til hele 42%. Økningen

kan tolkes som uttrykk for tiltagende strid om virkelighetsbeskrivelser og politikk, en tolkning som understøttes dersom vi ser på artiklenes vinkling over tid.

I perioden 1991–1995 dominerte NNPFs budskap i 82% av alle reportasjer og nyhetsbyråmeldinger, for deretter å øke til 91–98% i perioden 1996–2015, etterfulgt av et fall til 84% i 2016–2020 og ned til rekordlave 20% i 2021. Det kan ikke utelukkes at NNPFs posisjon ville fremstå som mindre dominerende dersom man undersøkte alle artikler som handlet om narkotika og ruspolitikk i samme periode, men utvalget alene kan ikke forklare NNPFs dominans. Gitt informasjonsjournalistikkens normer om objektivitet, uavhengighet og kildekritikk, samt ansvar for at ulike syn kommer til uttrykk, er det bemerkelsesverdig at NNPFs budskap i så liten grad har blitt utfordret i de informasjonsjournalistiske artiklene som er analysert i denne undersøkelsen. Mange av artiklene er basert på NNPF som eneste kilde, og der det er brukt andre kilder har disse hovedsakelig representert politiet eller en offentlig etat (barnevern, helse- og skolevesen) som har samarbeidet med NNPF og politiet. Jeg finner få reportasjer der alternative problembeskrivelser og tiltaksvurderinger dominerer, og slike unntak har gjerne druknet i mange andre reportasjer om samme tema der NNPFs budskap har dominert. Fagfolk eller foreninger med en annen virkelighetsbeskrivelse og politisk agenda enn NNPF ble sjelden brukt som kilder før 2016, og i de få tilfellene de ble intervjuet ble budskapet deres sjelden vektet like sterkt som NNPFs.

Ser vi på hva slags temaer som er behandlet i de informasjonsjournalistiske artiklene, forsterkes inntrykket av at NNPF som hovedregel har fått sette agendaen. I mange reportasjer blir NNPF brukt som kilde til faktainformasjon om narkotikaproblemet. I rollen som fageksperter har representanter fra NNPF uttalt seg om forekomst av nye narkotiske stoffer, hvordan de påvirker brukernes kropp og sinn, og hva de (ut fra sin kunnskap som politiansatte) vet om stoffenes utbredelse nasjonalt og lokalt. De har også ofte benyttet anledningen til å rette fokus mot at politiet mangler ressurser eller verktøy (i betydningen adgang til inngripende metoder som for eksempel ransaking, urinprøver, overvåking og infiltrasjon) til å forebygge og bekjempe problemet. I noen reportasjer utdypes og nyanseres informasjonen fra NNPF gjennom intervjuer med andre eksperter, som for eksempel kjemikere fra Kripos eller forskere fra Statens Institutt for Rusmiddelforskning (senere FHI), men som oftest er NNPF eneste kilde.

Mange reportasjer som handler om narkotikaproblemet art og omfang fremstår som initiert av NNPF selv, og følger som hovedregel en oppbygning som dette: NNPF-representanter varsler om økt omsetning og bruk av narkotiske stoffer i lokalmiljøet, og advarer om at

ungdommer er i stadig sterkere risiko for å bli lokket til å prøve, utvikle avhengighet og bli alvorlig syke eller dø. Budskapet forsterkes av alarmerende overskrifter som «Gudbrandsdalen oversvømmes av narkotika»,³⁸ «Foreldre lures av rusbelastet ungdom»,³⁹ «Narkotika flyter fritt»,⁴⁰ «Narkoflom i Finnmark»,⁴¹ «Farligere enn russisk rulett»,⁴² «Slår narko-alarm – advarer de unge»,⁴³ og «Politiet advarer mot ungdommens cannabis-misbruk».⁴⁴ Problembeskrivelsen følges gjerne opp med informasjon om at NNPF i nær fremtid vil arrangere kurs for offentlig og privat ansatte og/eller foredrag rettet mot ungdom og foreldre, og avisens lesere oppfordres til å melde seg på. Når arrangementet finner sted følger avisene gjerne opp med reportasjer som handler om hvordan NNPF har åpnet øynene på naive og uvitende deltakere, med overskrifter som «Foreldrene våknet etter narkomøter»,⁴⁵ «Foreldre fikk en kraftig vekker»,⁴⁶ «Aha-opplevelse»,⁴⁷ «– Vi hadde aldri hørt om MDMA»,⁴⁸ «Haakons (21) død rørte 600»,⁴⁹ og «Ta narkopraten med barna dine!».⁵⁰

Siden 1995 har NNPF tatt til orde for obligatorisk rustesting (urinprøve) av ulike grupper, som for eksempel Politihøgskolens studenter (første gang i 1995),⁵¹ ansatte i offentlig og privat sektor i (første gang i 1996),⁵² og skoleelever (første gang i 2001).⁵³ Hele 18 av de 22 reportasjene som har rustesting som hovedtema er vinklet i tråd med NNPFs budskap om at rustesting er nødvendig og hensiktsmessig. Til tross for at obligatorisk urinprøvekontroll er et inngripende tiltak, er det kun fire reportasjer som tar opp problematiske sider ved tiltaket. I en av dem argumenterer LO for at tvungen rustesting ikke hører hjemme i norsk arbeidsliv.⁵⁴ I en annen argumenterer Justisdepartementet og Politiets Fellesforbund mot tvungen rustesting av Politihøgskolens studenter, fordi det må foreligge en begrunnet mistanke om misbruk før et så inngripende tiltak kan tas i bruk.⁵⁵ Først i 2019 og 2021 ble det publisert ytterligere to kritiske

³⁸ Gudbrandsdølen Dagningen 13. oktober 1997.

³⁹ Fædrelandsvennen 10. april 2001

⁴⁰ Hadeland 27. mai 2002

⁴¹ Finnmark Dagblad 13. juli 2005

⁴² Agderposten 2. februar 2009

⁴³ Trønder-Avisa 22. april 2010

⁴⁴ iTromsø 25. november 2017

⁴⁵ Gudbrandsdølen Lillehammer Tilskuer 3. oktober 1996

⁴⁶ Tønsbergs Blad 17. april 2004

⁴⁷ Aftenposten 31. januar 2007

⁴⁸ Haugesunds Avis 4. februar 2019

⁴⁹ OPP 11. april 2019

⁵⁰ Dalane Tidende 25. oktober 2019

⁵¹ Nordlys 27. april 1995

⁵² NTB 14. oktober 1996 *Vil åpne for rustesting av ansatte*; Tønsbergs Blad 15.10.1996 *OK med dopkontroll*; Stavanger Aftenblad 15. april 1997 *Narko-testing av ansatte*;

⁵³ Gudbrandsdølen Dagningen 7. april 2001

⁵⁴ NTB 14. oktober 1996 *LO sier nei til rustesting*

⁵⁵ Aftenposten 28. september 1995.

reportasjer som handlet om problematiske aspekter ved bruk av urinprøvekontrakter som alternativ til straff for ungdom.⁵⁶

Mange reportasjer handler om opplysnings- og holdningskampanjer i regi av NNPF, markedsført under merkevaren «Bry deg». Siden 2006 har NNPF tilbudt kampanjen «Bry deg - uteliv», som har vært rettet mot utelivsbransjen, kommunale skjenkebevillingsmyndigheter og lokalt politi. Som del av utelivskampanjen har NNPF tilbudt bistand til utvikling av samarbeidsavtaler og kontrakter, kursing av ansatte i identifisering av tegn og symptomer på narkotikabruk, plaketter hvor det opplyses om at utestedet praktiserer nulltoleranse for narkotika og legaliseringssymboler, samt ølbrikker og annet informasjonsmateriell med «Bry deg» logo.⁵⁷ NNPFs utelivskampanje er hovedtema i 58 reportasjer i perioden 2007–2021, og i hele 45 (77%) av disse er kampanjen fremstilt som et nødvendig og hensiktsmessig tiltak som har hatt utelukkende positive effekter. Først i årene 2016–2021 ble det publisert reportasjer (13) som tok for seg kritiske aspekter ved NNPFs utelivskampanje.

Det samme mønsteret avtegnes når det gjelder medias dekning av andre «Bry-deg» kampanjer i regi av NNF, nemlig «Bry deg - foreldre», «Bry deg - idrett» og «Bry deg - russ». Når det gjelder «Bry deg – russ» har journalister produsert 20 gladsaker om at den lokale russen har fått penger (sponset av private næringsdrivende, Lions Club eller andre ideelle organisasjoner) mot at de har inngått en kontrakt med NNPF. I kontraktene har russen lovet å praktisere nulltoleranse mot narkotika, å bruke gensere og annet materiell med NNPFs «Bry deg» logo, og i noen tilfeller også å la seg frivillig rusteste (urinprøver) hos det lokale politi.⁵⁸ Ingen har stilt kritiske spørsmål om russen har følt seg presset til å signere, om hva som skjer med dem som ikke ønsker å signere, eller hvorvidt kampanjen kan ha utilsiktede negative konsekvenser.

I 2008 tok NNPF til orde for å kriminalisere bruk og besittelse av dopingmidler. Da straffebudet kom i 2013 argumenterte NNPF for at politiet manglet kunnskap til å håndheve det, og fra 2014 fikk NNPF i oppdrag å kurse politiansatte og aktuelle samarbeidspartnere i identifisering av tegn og symptomer på dopingbruk. I perioden 2008–2021 ble det publisert 32 reportasjer som handlet om NNPFs innsats mot doping. Kun tre av disse, hvorav alle ble

⁵⁶ Natt&Dag 4. juni 2019; Bergens Tidende 15. april 2021.

⁵⁷ NNPFs første Bry deg – uteliv kampanje ble initiert av Torbjørn Nervik i Haugesund i 2006, ifølge en reportasje i Bergensavisen 28. juni 2008.

⁵⁸ Se for eksempel Østlands-Posten 12. mai 2016

publisert i 2021, hadde en kritisk vinkling, mens resten av reportasjene beskrev NNPFs antidopinginnsats som nødvendig, hensiktsmessig og vellykket.

NNPF har spilt en mindre dominerende rolle i meningsjournalistikken. Som vist i tabell 3, har andelen kommentarartikler som uttrykker støtte til NNPFs budskap og innsats sunket fra 100% i perioden 1991–1995, til å veksle mellom 67 og 56 prosent i perioden 1996–2020, for å ende på rekordlave 13% i 2021. Bildet nyanseres ytterligere hvis vi skiller mellom interne og eksterne kommentarartikler. Avisredaksjonene har latt NNPFs budskap dominere i informasjonsjournalistikken, men på kommentar plass har de vært mer kritiske. I perioden 1991–2015 var fem (45%) av 11 redaksjonelle kommentarer kritiske til NNPFs budskap og innsats, som for eksempel Rogalands Avis som på lederplass i 1996 omtalte NNPFs forslag om rustesting av ansatte som et «forslag som vil ødelegge privatlivet vårt».⁵⁹ Og i perioden 2016–2021 var 51 av totalt 63, altså hele 80% av de redaksjonelle kommentarene, kritiske til NNPFs budskap og innsats.

Når det gjelder eksterne kommentarer, altså kronikker, debatt- og leserinnlegg skrevet av aktører uten redaksjonell tilknytning, var et klart flertall (60 av 99) vinklet støttende til NNPFs budskap og innsats i perioden 1991–2015. Dette skyldes først og fremst at en betydelig andel av disse (78%) var forfattet av NNPF-representanter. Aktører som var kritiske til NNPFs problembeskrivelser og ruspolitiske agenda var lenge henvist til å skrive kronikk-debatt eller leserinnlegg dersom de ville komme til orde i medieoffentligheten. Bak de 39 kritiske kommentarartiklene som ble publisert i perioden 1991–2015 finner vi forskere,⁶⁰ politikere,⁶¹ næringslivsledere⁶² og representanter for ruspolitiske organisasjoner⁶³ som tar til orde for avkriminalisering eller legalisering og/eller kritiserer NNPF for å drive skremselspropaganda uten grunnlag i kvalitetssikret kunnskap. Men, også personer som ikke representerte andre enn seg selv utfordret NNPF i kronikker.⁶⁴ Kritikerne fikk svar fra NNPF,

⁵⁹ Rogalands Avis 15. oktober 1996.

⁶⁰ Et eksempel er sosiologen Willy Pedersen, som publiserte et essay i Morgenbladet 16. oktober 2009 der han tok til orde for legalisering av cannabis. I Dagens Næringsliv 30. oktober 2009 kritiserte Pedersen NNPFs ruspolitiske engasjement.

⁶¹ Et eksempel er Randi Færevik fra Grünerløkka Internasjonale Sosialister som i en kronikk i Dagsavisen 5. mai 2001 kritiserte NNPF for å drive propagandakrig og feilinformere om skadevirkninger av cannabis.

⁶² Et eksempel er Hilde Sandvik, informasjonssjef i The Body Shop Norge, som i kronikk publisert i Tønsbergs Blad 22. april 2004 gikk i rette med NNPFs anklager om at The Body Shop promoterte narkotika ved å selge hamp-produkter.

⁶³ Et eksempel er Arild Knudsen, leder av Foreningen for human narkotikapolitikk, som i en kronikk publisert i Bergens Tidende 11. januar 2009 kritiserte NNPF for reaksjonære og feilaktige påstander og nedlatenhet overfor rusmisbrukere.

⁶⁴ Et eksempel er Sanne Burger, som i en kronikk publisert i Gudbrandsdølen Dagingen 7. november 1997 kritiserte NNPFs leder Hallgeir Larsen for å lure folk til å tro at hasj var like farlig som heroin. Et annet er Ole Ullern, som i Aftenposten 22. desember 2000 kritiserte NNPF for å jukse med fakta.

som anklaget dem for å medvirke til økt aksept for narkotika og derved bidra til at enda flere ungdommer ville utvikle rusproblemer.

Fra 2016 ble andelen NNPF-kritiske kronikker og debattinnlegg for første gang større (69%) enn andelen NNPF-støttende kronikker og debattinnlegg (31%). Nå var det ikke lenger bare NNPFs budskap som ble gjenstand for kritikk, men også hvordan organisasjonens representanter skjøttet sin rolle. I en kronikk publisert i VG i juni 2016 anklaget juristene Dagfinn Hessen Paust, Inger Silka Zadig, Ketil Lund og Hans Fredrik Marthinussen, NNPF for å «bruke etaten til å fremme sin agenda».⁶⁵ Anklagen var basert på at Jan Erik Bresil, som da var styreleder i NNPF Oslo, hadde ledet en politiaksjon rettet mot Marihuanamarsjen i Oslo, som er en ruspolitisk markering for legalisering av cannabis. Under aksjonen ble forskeren Tori Krebs, som var leder av foreningen Emma Sofia, pågrepet.⁶⁶ Politiet ransaket ekteparet Krebs' leilighet og barnevernet overtok omsorgen for deres to år gamle datter mens ekteparet i over et døgn ble holdt i arrest og avhørt.⁶⁷

Saken utløste et stort engasjement i sosiale medier, og særlig på Twitter der stadig flere anklaget NNPF og politiet for rolleblanding og samrøre, og det ble publisert flere kronikker og redaksjonelle kommentarer som rettet søkelyset mot forholdet mellom NNPF og politiet. Kritikken ble intensivert i perioden 2019–2021, da de aller fleste kommentarartikler, interne som eksterne, handlet om rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet. Hvorvidt rolleblanding og samrøre dokumenteres i denne undersøkelsens datamateriale vil bli diskutert i kapittel 5. Før det skal vi rette søkelyset mot hvordan NNPF har blitt (re)presentert i media.

4. Hvordan (re)presenteres NNPF i media?

I dette kapittelet skal følgende forskningsspørsmål belyses: (1) hvordan NNPF-representanter beskriver sin rolle, (2) hvordan NNPF-representanter utøver sin rolle, (3) hvordan NNPF beskrives av politiets representanter, (4) hvordan NNPF beskrives av pressen, og (5) hvordan NNPF oppfattes av andre aktører. Spørsmålene skal belyses gjennom en kvalitativ tolkning av utsagn, handlinger og symbolbruk som er dokumentert gjennom tekst og fotografier i medieartiklene.

⁶⁵ VG 3. juni 2016.

⁶⁶ Foreningen arbeidet for aksept for bruk av psykedelika og MDMA til rekreasjonelle, spirituelle eller terapeutiske formål.

⁶⁷ Nærmere bestemt

4.1 Hvordan beskriver NNPF-representanter sin rolle?

En gjennomlesing av datamaterialet med søkelys på hvordan NNPF-representanter har beskrevet sin rolle i intervjuer og kronikker, gir oppsiktsvekkende få treff. Den aller første gangen NNPF ble omtalt i media var i en NTB-melding i anledning det forekommende stiftelsesmøtet i Drammen i november 1991.⁶⁸ Der beskrev Gunnar Larsen, som var presseansvarlig for NNPFs interimsstyre, NNPF som en forening for politifolk og tollere som skulle tilby medlemmene utdanning med vekt på forebyggende arbeid blant unge. Videre påpekte Larsen at NNPF ikke skulle være noe uoffisielt etterforskningsorgan, at foreningen ikke skulle konkurrere med eksisterende utdanningstilbud, og alt arbeid skulle skje i medlemmenes fritid.

I april 1992 arrangerte NNPF en utdanningskonferanse i Oslo i samarbeid med Svenska Narkotikapolisforeningen, og da sa NNPFs leder Øivind Røen at «vi har mye å lære av vår svenske søsterorganisasjon om utdanning, forebyggende arbeid og internasjonalt samarbeid».⁶⁹ Hallgeir Larsen, som tok over ledervervet i 1993, beskrev NNPF som en utdanningsaktør, men også som en forening som skulle «slå tilbake legaliseringsargumenter med fakta».⁷⁰ At NNPF var en politisk aktør ble formulert eksplisitt for første gang av styremedlem Torbjørn Nervik i 1999, da han beskrev NNPF som «en idealistisk interesseorganisasjon hvor narkotikapolitiske spørsmål står øverst på agendaen».⁷¹ Lars Holmen, som overtok ledervervet i NNPF i 2001, påpekte at alt arbeide i regi av NNPF var «frivillig og skjer på fritiden»,⁷² og beskrev NNPF som en «interesseorganisasjon» som «foruten å være en narkotikafaglig rådgiver og høringsinstans i viktige spørsmål, driver utstrakt opplæring og kursvirksomhet».⁷³

I 2007 ble de første lokallagene etablert, og med disse fikk NNPF flere nye talsmenn som frontet foreningen i lokale medier. I et intervju med Østlands-Posten i mars 2008 presiserte Knut Vidar Vittersø at han i rollen som lokallagsleder for NNPF Vestfold ikke representerte politiet: «NNPF er en ideell organisasjon som drives på frivillig basis. Foreningen er privat. Engasjementet baserer seg på fritiden, og er ikke en del av politietaten.»⁷⁴ Andre lokallagsrepresentanter skilte ikke like tydelig mellom NNPF og politiet når de uttalte seg i

⁶⁸ NTB 11. november 1991.

⁶⁹ NTB 4. april 1992.

⁷⁰ NTB 1. november 1993.

⁷¹ Haugesunds Avis 11. desember 1999.

⁷² Dagens Næringsliv 21. oktober 2002.

⁷³ Valdres 2. juli 2005.

⁷⁴ Østlands-Posten 14. mars 2008.

media. «Norsk Narkotikapolitiforening jobber med forebygging av narkotika», sa for eksempel Arild Nonstad til Laagendalsposten våren 2014.⁷⁵ Og slik beskrev NNPF-styremedlem Torbjørn Trommestad sine roller i et portrettintervju høsten 2014:

Jeg ble leder av forebyggende avdeling i høst etter å ha jobbet med forebyggende arbeid ved Arendal politistasjon i åtte år. (...) Jeg er også styremedlem i Norsk Narkotikapolitiforening og holder på med «Bry Deg»-jobbing, som jeg også har implementert i jobben på forebyggende i Arendal».⁷⁶

Fire år senere ble Trommestad portrettintervjuet av Aust-Agder Blad, og da sa han at han at han brukte NNPFs Bry deg t-skjorte som «daglig uniform» enten han representerte politiet eller NNPF.⁷⁷

I 2016 ble det publisert flere kronikker der NNPF-representanter ble kritisert for ikke å skille mellom rollen som politiansatt og rollen som representant for en ruspolitisk organisasjon. I en av dem hevdet Bård Standal fra Foreningen Tryggere Ruspolitikk at NNPFs «[t]illitsvalgte glir inn og ut mellom forenings- og politirollen i det offentlige ordskiftet, slik at det etterlatte inntrykket er at det er politiet som representeres når foreningens politiske standpunkter skal argumenteres for».⁷⁸ Generalsekretær i NNPF, Lars Holmen avviste Standals påstander som «ubegrunnede, udokumenterte og uriktige». «Vi er svært bevisst på å skille rollene, men kan sikkert bli bedre også på dette området» skrev Holmen, og påpekte at også politifolk som er medlemmer av en «ideell frittstående organisasjon» har en «demokratisk rett til å delta i samfunnsdebatten».⁷⁹

Selv om stadig flere kritiserte NNPF for rolleblanding i perioden 2016–2021, og på tross av at NNPFs generalsekretær forsikret om høy grad av rollebevissthet, forklarte NNPF-representanter sjelden sin rolle når de opptrådte i media. Et unntak er Sivert Grøntvedt fra NNPF Helgeland, som da han ble intervjuet våren 2017 beskrev sin rolle slik: «Vi jobber for politiet på Helgeland, men bidrar frivillig i NNPF. Politiet jobber jo også aktivt mot narkotika, men dette kommer i tillegg».⁸⁰ Fra 2019 begynte man fra sentralt hold i NNPF å nedtone foreningens politiske rolle. Prosjektkoordinator Torbjørn Nervik beskrev NNPF som «en

⁷⁵ Laagendalsposten 11. april 2014.

⁷⁶ Arendals Tidende 14. november 2014.

⁷⁷ Aust-Agder Blad 15. mars 2018.

⁷⁸ Dagbladet 25. november 2016.

⁷⁹ Dagbladet 25. november 2016.

⁸⁰ Helgelendingen 24. mai 2017. Se også Helgelendingen 18 desember 2017, der lokallagsleder i NNPF presiserer at NNPF ikke representerer politiet.

frivillig, upolitisk og ideell forening»,⁸¹ og i juli 2021 hevdet nestleder Geir Evanger at NNPF «ikkje er ei lobbyorganisasjon, men ein kunnskapsbedrift».⁸² Dette til tross for at NNPFs vedtekter definerer foreningen som «en narkotikapolitisk organisasjon»,⁸³ og til tross for at NNPF i flere år har mottatt driftstilskudd øremerket «frivillige rusmiddelpolitiske organisasjoner» fra Helsedirektoratet.⁸⁴ Én måned senere justerte Evanger sin rollebeskrivelse da han omtalte NNPF som «en solid ruspolitisk organisasjon som har vokst ut av folks personlige engasjement innen ruspolitikken. Vi er på ingen måte en forlenget arm for politiet og vi har ikke behov for å utgi oss for å «være» politiet for å skaffe oss troverdighet og fremstå som en faglig tung organisasjon».⁸⁵

Gjennomgangen viser at NNPFs sentrale ledelse har vektlagt foreningens rolle som fagutvikler, høringsinstans og opplæringsaktør, og at man i møte med anklager om rolleblanding og samrøre har forsøkt å nedtone foreningens politiske rolle. Lokale NNPF-representanter har svært sjelden forklart sin rolle når de har vært i kontakt med media, og de få forklaringene som har blitt gitt har i liten grad vært egnet til å tydeliggjøre forskjellen mellom NNPF og politiet.

4.2 Hvordan utøver NNPF-representanter sin rolle?

En rolle formidles ikke bare gjennom eksplisitte forklaringer, men også ved måten man utøver den på. Derfor har jeg undersøkt hvordan NNPF-representanters handlinger, ytringer, klær og symbolbruk er dokumentert i medieartiklene.

De som har kritisert NNPF for å blande roller, har blant annet påstått at politiuniform har blitt brukt i NNPFs ærend. I 2016 sendte foreningen Normal Norge en klage til Justisdepartementet der de hevdet at NNPF-medlemmer hadde brukt politiuniform og tjenestebevis i sitt foreningsarbeid, men det var først i 2019–2021 at NNPF-representanters bruk av uniform og tjenestebevis ble gjenstand for kritisk oppmerksomhet i media.⁸⁶ Da NNPFs leder, Jan Erik Bresil ble konfrontert med påstander om ureglementert uniformsbruk av Nettavisen i august 2021, sa han at han kun kjente til ett tilfelle.⁸⁷ «Politiet har jo regler

⁸¹ Bladet Vesterålen 5. mai 2019.

⁸² NRK.no 7. juli 2021

⁸³ Vedtekter for NNPF §1.2 <https://nnpf.no/om-annpf/vedtekter/>

⁸⁴ <https://www.helsedirektoratet.no/tilskudd/driftstilskudd-nasjonale-grunnstotte-til-frivillige-rusmiddelpolitiske-organisasjoner>

⁸⁵ Fædrelandsvennen 12. august 2021.

⁸⁶ VG 8. august 2021.

⁸⁷ Nettavisen 12. august 2021. Denne reportasjen ble senere felt av Pressens Faglige utvalg for brudd på punkt 2.2. i Vær Varsom-plakaten, da journalisten ikke opplyste om at hun selv var medlem av NNPF.

knyttet til at uniformen er knyttet til sitt arbeid som politi. Når man arbeider som politi, utøver man makt og myndighet på vegne av sivile samfunn. Så uniform må være knyttet til politioppdrag», sa justisminister Monica Mæland til VG i september 2021.⁸⁸

I gjennomgangen av medieartiklene har jeg vært særlig oppmerksom på hvordan klær og symboler er dokumentert gjennom beskrivelser og fotografier i reportasjene, og jeg har skilt mellom presse/arkivfoto og fotografier som dokumenterer situasjonen der og da. Jeg finner ingen medieartikler der NNPF-representanter er avbildet i uniform i perioden 1991–2009. Det er ikke overraskende, i og med at de som representerte NNPF i mediene sjelden eller aldri brukte uniform i sitt ordinære politiarbeid. De som arbeidet med uro-patroljering, spaning- eller narkotikaetterforskning på 1990- og 2000-tallet, var som hovedregel iført sivile klær. Bruk av klær og sjargonger som ikke skilte seg ut i det gatemiljøet som man skulle overvåke, var et særmerke for narkotikaseksjonenes og uropatroljenes ansatte. Dette skilte dem ut fra det patruljerende ordenspolitiet, som bærer uniform, og øvrige sivilt kledde politietterforskere som hovedsakelig drev kontorarbeid.⁸⁹

Fra 2004 stilte NNPF-representanter som hovedregel i t-skjorter med budskapet «Bry deg – si nei til narkotika», et budskap som ble registrert som varemerke for NNPF samme år.⁹⁰ I medieartikler fra perioden 2010–2021 opptrer NNPFs representanter som oftest i klær med «Bry deg» og NNPF logo, men jeg finner også eksempler på at de opptrer med politiuniform og/eller tjenestebevis. Det tidligste eksempelet er fra juni 2010, der NNPFs styreleder Anette Gultvedt er avbildet i uniform i en reportasje der hun uttaler seg på vegne av NNPF.⁹¹ Illustrasjonsfotoet mangler imidlertid opplysninger om opphavsrettigheter, så det må tas høyde for at det kan være et presse/arkivfoto som har blitt brukt uten Gultvedts godkjenning. Det neste eksempelet er en reportasje fra november 2010 som er illustrert med et fotografi tatt under et NNPF-arrangement i Sør-Varanger. Der poserer politibetjent Gunnar Øvergård i uniform foran bannere med NNPFs logo og budskapet «Bry deg – si nei til narkotika», mens han sier «Det handler om å bry seg på alle plan. Hvis alle hadde brydd seg litt mer, ville det kanskje blitt vanskeligere å få solgt amfetamin til 15-åringer».⁹²

⁸⁸ VG 1. september 2021.

⁸⁹ Strand 2020 gir en fylldig beskrivelse av den subkultur som utviklet seg i Københavns Uropatrolje, og hvordan den var et forbilde for Oslopolitietts uropatrolje som reiste på studieturer til København.

⁹⁰ <https://search.patentstyret.no/Trademark/200411152/232760?caseIndex=0>

⁹¹ Aftenposten 19.06.2010.

⁹² Sør-Varanger Avis 13. november 2010.

Bilde 1: Illustrasjonsfoto fra Sør-Varanger Avis 13. november 2010

I februar 2012 stilte politiførstebetjent Gunnar Foseid ved Nes lensmannskontor i politiuniform i et intervju der han fortalte hvorfor NNPF mente at bruk og besittelse av narkotika måtte være straffbart.⁹³ Samme år publiserte Haugeunds Avis to reportasjer der Torbjørn Nervik uttalte seg i rollen som lokallagsleder i NNPF, illustrert med arkivfoto av Nervik i politiuniform,⁹⁴ og én reportasje der Nervik er fotografert ikledd uniform mens han intervjues i rollen som lokallagsleder i NNPF.⁹⁵ Og i juni 2018 poserte to NNPF-representanter i politiuniform mens de fikk overrakt en gavesjekk fra to tiendeklassinger, som for anledningen også var blitt ikledd politiuniformer.⁹⁶

⁹³ Raumnes 21. februar 2012.

⁹⁴ Haugeunds Avis 11. februar 2012; Haugeunds Avis 7. mars 2012

⁹⁵ Haugeunds Avis 14. november 2012.

⁹⁶ Arendals Tidende 26. juni 2018.

Bilde 2: NNPF-representanter mottar gavesjekk fra elever. Kilde: Arendals Tidende 26. juni 2018

SJEKK: Politibetjentene var svært takknemlige for sjekken de fikk til deres arbeid mot rus i NNPF. F.v.: elev Karin Ommundsen, Asbjørn Røed, Anders Knutsen og Liva Nordhus.

Foto: Bente Marie Olsen.

I mediereportasjene dokumenteres det at NNPF-representanter også har holdt Bry deg-foredrag for elever, lærere og foreldre ikledd politiuniform. I september 2012 stilte to NNPF-representanter i politiuniform da de holdt Bry deg-foredrag for foreldre på Nøkkeland ungdomsskole,⁹⁷ og lokallagsleder Torbjørn Nervik i Haugaland NNPF hadde på seg politiuniform da han holdt Bry deg-foredrag for elevene ved Haugesund Toppidrettsgymnas i 2014.⁹⁸ NNPF-representanter har dessuten hatt på seg politiuniform når de har promotert NNPFs arrangementer i lokalaviser. For eksempel stilte John Eivind Melbye og Kristian McLeod Olsen i uniform da de i 2014 oppfordret foreldre i Raufoss til å melde seg på et Bry deg-arrangement i regi av NNPF.⁹⁹ Og et intervju med Johannes Olsen, som skulle holde Bry deg-foredrag for elever og foreldre i Brønnøysund våren 2019, var illustrert med et privat fotografi av Olsen iført uniform.¹⁰⁰ I juni 2021 ble en uniformert Kenneth Wøhni Helberg presentert som NNPFs foredragsholder på et Bry deg-arrangement for foreldre ved Honningsvåg skole.¹⁰¹

⁹⁷ Moss Avis 24. september 2012.

⁹⁸ Bildet er gjenbrukt i en reportasje i Haugesunds Avis 8.oktober 2018.

⁹⁹ Oppland Arbeiderblad 20. oktober 2014.

¹⁰⁰ Brønnøysunds Avis 29. mars 2019.

¹⁰¹ Radio Nordkapp 1. juni 2021.

Bilde 3: NNPF-representanter i uniform. Kilde: Oppland Arbeiderblad 20. oktober 2014

Jeg finner flere eksempler på at personer opptrer i doble roller i én og samme reportasje. En reportasje i Porsgrunns Dagblad fra september 2012 er illustrert med to fotografier. På det ene er politibetjent Erlend Skolem fotografert mens han er «på et av mange husbesøk denne uka» i forbindelse med en politiaksjon. På det andre er han fotografert inne på politistasjonen ikledd en NNPF t-skjorte, mens han sier at «Narkotikapolitiforeningen advarer mot den syntetiske cannabisen som er funnet i Bamble».¹⁰² I en reportasje i Hamar Arbeiderblad våren 2013 er Øyvind Buraas fotografert iført uniform, mens han i rollen som uttaler politioverbetjent og nestleder i NNPF forteller om et Bry deg – samarbeid som NNPF og politiet har inngått med Ringsaker-russen.¹⁰³ Lokallagsleder Caroline Moy Nagy i NNPF Finnmark stilte i uniform og uttalte seg på vegne av politiet og NNPF da hun ved flere anledninger i 2014 og 2015 ble intervjuet om en Bry deg uteliv-kampanje.¹⁰⁴ Og i en reportasje som handlet om anti-doping arbeid i Hammerfest, stilte Cecilie Wærnes i uniform og uttalte seg på vegne av politiet og som lokallagsleder i NNPF.¹⁰⁵

Når politimyndighet utøves uten uniform skal en polititjenesteperson kunne forevise et tjenestebevis med portrettfoto preget med politiets logo og vedkommendes tjenestenummer.¹⁰⁶ Politiets tjenestebevis legitimerer at vedkommende har politimyndighet, og skal følgelig kun brukes når man opptrer på vegne av politiet. Jeg finner flere eksempler på at NNPF-representanter iført Bry deg-klær er avbildet med tjenestebeviset hengende på brystet. Da politiførstebetjent Jan Kampenhøy ble intervjuet om narkotikasituasjonen lokalt og NNPFs Bry deg-samarbeid med fotballklubben HamKam i 2006, stilte han med politiets tjenestebevis på brystet over en Bry deg t-skjorte og ytret seg på vegne av politiet og

¹⁰² Porsgrunns Dagblad 15. september 2012.

¹⁰³ Hamar Arbeiderblad 13. mai 2013.

¹⁰⁴ Finnmark Dagblad 14. juni 2014; Nordlys 2. oktober 2015; Finnmark Dagblad 3. oktober 2015

¹⁰⁵ iFinnmark 21. april 2016.

¹⁰⁶ Polititinstruksen § 5–4.

NNPF.¹⁰⁷ Torbjørn Trommestad hadde også tjenestebeviset på brystet da han iført en Bry deg t-skjorte inviterte foreldre i Arendal til heldagskurs i regi av NNPF i september 2013.¹⁰⁸

Bilde 4: Bruk av politisymboler i NNPFs ærend. Kilde: Oppland Arbeiderblad 22. mars 2012

I et intervju med Oppland Arbeiderblad i mars 2012, er lokallagsleder Jan Erik Gilberg i NNPF fotografert i sivile klær og med tjenestebeviset på brystet foran politiskiltet på veggen til Gjøvik politistasjon. I intervjuet advarer han mot økt bruk av såkalte «legal highs» (narkotiske stoffer som ennå ikke var blitt oppført i Legemiddelverkets narkotikalister), og sier at «dette er en trend både Norsk narkotikapolitiforening og politiet tar på alvor.»¹⁰⁹ Da Nestleder i NNPF, Rune Bakkeli advarte mot et nytt narkotisk stoff i 2013, ble han fotografert med tjenestebevis på brystet foran skiltet til Søndre Buskerud politidistrikt.¹¹⁰

Ifølge kritikere har NNPF-representanters bruk av politiets kontaktinformasjon bidratt til å gjøre det vanskelig for utenforstående å forstå at NNPF ikke opptrer på vegne av politiet. I medieartiklene finner jeg flere eksempler på at NNPF-representanter ber folk om å kontakte

¹⁰⁷ Hamar Arbeiderblad 13. mai 2006.

¹⁰⁸ Agderposten 13. september 2013.

¹⁰⁹ Oppland Arbeiderblad 22. mars 2012.

¹¹⁰ NRK Møre og Romsdal 20. februar 2013.

dem på politiets telefonnumre, e-post adresser eller gateadresser. Da NNPF publiserte heftet "Illustrert informasjonsmateriale om narkotika, alkohol og doping" i 2001, ble det for eksempel publisert en rekke reportasjer der leserne ble anmodet om å henvende seg til nærmeste politistasjon/lensmannskontor dersom de ønsket å kjøpe heftet.¹¹¹ Våren 2021 erkjente NNPFs generalsekretær Kristine Olsen Moss at deres bruk av politiets adresser og telefonnumre «kan ha ført til forvirring rundt hvem vi representerer», men understreket også at NNPFs representanter «er nøye med å presisere at de hverken uttaler seg på vegne av, eller representerer, politiet når de er ute og holder foredrag eller uttaler seg».¹¹²

Hvis vi ser på hvordan NNPF-representanter har ordlagt seg i intervjuer og hva journalistene rapporterer fra deres foredrag, blir det åpenbart at de i liten grad bidrar til å presisere at de ikke uttaler seg på vegne av politiet. Faktisk sier NNPFs representanter svært ofte «vi» og «oss» når de snakker om politiet, og «vår/vårt/våre» når de snakker om politiets informasjon, aksjoner, straffesaker og beslag. Da NNPFs leder Hallgeir Larsen holdt foredrag for lærere, ungdomsarbeidere og foreldre i Lillehammer i september 1996, sa han at «[v]i i politiet er ikke bare ute etter å ta folk. Dersom dere oppdager at andre bruker stoff, så si ifra til oss».¹¹³ Før han gikk av med pensjon og ble prosjektleder i NNPF på heltid i 2019, var Torbjørn Nervik lokallagsleder i Haugalandet NNPF. Han stilte ofte i politiuniform når han representerte NNPF, som for eksempel da han i 2012 påpekte at politiet ikke kunne prioritere innsats mot doping så lenge dopingbruk ikke var kriminalisert: «Vi [politiet] forholder oss til regelverket, og da er ikke disse sakene et prioritert strafferettsproblem».¹¹⁴ Nervik skilte heller ikke mellom rollen som politioverbetjent og lokallagsleder i NNPF da han i en årrekke holdt foredrag for russeren der han kombinerte NNPFs Bry deg-budskap med politiets budskap om hvordan elevene burde oppføre seg i russetida.¹¹⁵

At NNPF-representanter bruker «vi» om politiet er sannsynligvis en konsekvens av at de hovedsakelig støtter seg til informasjon og erfaringer som de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid i politiet. I mange reportasjer der generalsekretær i NNPF, Lars Holmen, blir intervjuet som kilde til fakta om narkotikaproblemet, viser han til erfaringer og informasjon tilegnet gjennom politiets informanter og straffesaker. «Vi ser også at prisen på dette stoffet har gått

¹¹¹ Akershus Amtstidende 16. mars 2001; Romerikes Blad 23. august 2001; Gjengangeren 22. desember 2001; Romerikes Blad 20. april 2002.

¹¹² VG 24. april 2021.

¹¹³ Gudbrandsdølen Lillehammer Tilskuer 25. september 1996.

¹¹⁴ Haugesunds Avis 14. november 2012.

¹¹⁵ Se for eksempel Haugesunds Avis 7. mars 2012; Haugesunds Avis 11. mars 2013; Haugesunds Avis 12. februar 2014;

ned betydelig, bare det siste året», sa han for eksempel til NRK i oktober 2013.¹¹⁶ Det kan være vanskelig for leseren å forstå om Holmen med «vi» sikter til NNPF eller politiet, og den samme uklarheten oppstår i en reportasje fra juli 2016 der styremedlem i NNPF, Linda Medalen, kritiserte foreldre for ikke å være oppmerksomme på tegn til narkotikabruk: «Vi [politiet] er stadig ute og ransaker gutterom, og finner dem i en tilstand som preges av likegyldighet og passivitet; rot, gamle matrester, klær over alt. Lukten av cannabis er ofte også meget merkelig». ¹¹⁷ Da Actis og NNPF presenterte resultatene av en undersøkelse om politiansattes oppfatninger om ungdommers holdninger til narkotika i 2016, sa NNPFs leder Christian Stoutland at «[m]ye av det forebyggende arbeidet må skje i skolen, men foreldrene og vi i politiet har også en svært viktig oppgave». ¹¹⁸ I 2019 advarte leder av NNPF Vestoppland, Kristian Mcleod-Olsen, om økt omsetning av MDMA i Gjøvikregionen, og viste til at «vi [politiet] har gjort flere beslag, samt et større beslag lokalt». ¹¹⁹

Erfaringer fra politiarbeid har blitt brukt som en kvalitetsgaranti når NNPF har markedsført sine arrangementer. Da NNPF inviterte til folkemøte i Lillehammer i 2004, ble foredragsholder Ole Vidar Øiseths «meget lang[e] erfaring fra narkotikaseksjonen ved Oslo politidistrikt» fremhevet. ¹²⁰ Etter at Øiseth noen år senere ble ansatt på Politihøgskolen, ble han som NNPF-foredragsholder presentert som «ansvar[lig] for opplæring av politiet med tanke på narkotikaspørsmål». ¹²¹ Og da Øiseth skulle holde Bry deg-foredrag for foreldre i Eidskog i januar 2007, ble han presentert som en ansatt ved Politihøgskolen som «formidler sine erfaringer som politimann – og som far». ¹²² NNPFs generalsekretær Lars Holmen ble presentert som en meget kunnskapsrik foredragsholder som «jobbar aktivt i spaningsavsnittet, og er svært oppdatert på utviklinga innan narkotika, og om kva som finst på marknaden», da kommuneansatte i Hareid, Ulstein, Herøy og Sande ble sendt på tre dagers kurs med NNPF i 2009. ¹²³ Og da et Bry deg-arrangement for foreldre i Horten og Borre ble promotert for Gjengangerens lesere i 2011, påpekte NNPFs representant at «en del av det vi skal snakke om er taushetsbelagt, men vi skal forsøke å lage en så åpen og ærlig seanse som mulig. Vi i politiet har mye kontakt med ungdom, og kan dele mange erfaringer». ¹²⁴

¹¹⁶ NRK 26. oktober 2013.

¹¹⁷ Budstikka 30. juli 2016.

¹¹⁸ NTB 14. september 2016.

¹¹⁹ Oppland Arbeiderblad 27. januar 2019.

¹²⁰ Gudbrandsdølen Dagningen 27. oktober 2004.

¹²¹ iTromsø 12. oktober 2007.

¹²² Aftenposten 31. januar 2007.

¹²³ Vikebladet Vestposten 12. februar 2009.

¹²⁴ Gjengangeren 27. april 2011.

Jeg finner også eksempler på at NNPF-representanter har brukt erfaringer fra eget politiarbeid til å «realitetsorientere» sitt publikum. Høsten 1998 publiserte Dagbladet en serie artikler som ifølge redaksjonen skulle «bidra til en bevisstgjøring som gjør at ungdom vender narkolangerne ryggen». En av artiklene var viet til NNPFs leder Hallgeir Larsen, som fortalte at han satt på politirapporter som gjorde ham «livredd. De forteller om en helt ny tendens: Flere og flere ungdommer narkodebuterer direkte med heroin, fordi stoffet finnes over alt. Og ikke minst fordi det er så billig.»¹²⁵ Og i et Bry deg-foredrag for elever ved Elverum videregående skole i 2004, fortalte NNPF-representant Erik Strand at han kvelden i forveien hadde hatt tre unge personer på cella: «de var som levende lik, jeg måtte sjekke pulsen deres flere ganger for å se om de levde. ... de sitter hos oss og griner som barnehageunger fordi de har skjønt at de har driti seg ut».¹²⁶

Bilde 5: Jan Kampenhøy advarer om rekordhøy rekruttering til narkotikamiljøet.

Kilde: Hamar Arbeiderblad 13. mai 2006

6 HA - LØRDAG 13. MAI 2006

- Aldri vært så mye stoff på Hedmarken

ECSTASY: Ecstasy (blått) og metamfetamin, begge svært avhengighetsdannende stoffer, er beslaglagt i Hamarområdet den siste tiden. FOTO: SVEN RISE

Politiet mener narkotikatilgangen og rekrutteringen til miljøet på Hedmarken aldri har vært større enn nå.

EVEN RISE
801 60 126 - et@h.a.no

HAMAR: Den siste tiden er det gjort beslag av både metamfetamin og ecstasy i Hamar.

Nå har politiet i Hamar-regionen gått nye vegger, og vertslært den overordnede narkotikaettersøkingen til Hamar politistasjon.

Dette innebærer en markant styrking av et fagniljø gjennom å flytte tjenestemenn fra de ulike lensmannskontorene til en felles

angstene seg gjennom tydelig tilstedeværelse. Det gjelder ikke bare å oppholde seg der ungdommen er, men også i alle sammenhenger tomt å ta avstand, vise at det ikke er akseptabelt å bruke narkotika.

- Det er viktig å bry seg. Norsk Narkotikapolitistyring har et samarbeid med, blant annet, Hamarkam om akkurat dette. BRY DEG-kampanjen er utrolig viktig for å markere at det ikke er greit å vite at noen bruker narkotika uten å gjøre noe med det. Laksedyktighet er ikke bra, heller ikke rundt narkotika-problematikken, sier Kampenhøy.

Som leder av narkotikasaksjonen i Hamar-regionen er hun godt fornøyd med at antall henvedelser fra nettopp foreldre som søker råd, stadig øker.

VOLDSOMT: Narkotikamiljøet på Hedmarken har vokst voldsomt i det siste, sier politiførstedetjent Jan Kampenhøy. Nå har politiet i Hamar-regionen organisert seg på en ny måte i kampen mot de farlige stoffene. FOTO: SVEN RISE

NNPF-representanter har også brukt narkotiske stoffer og brukerutstyr fra politiets beslag som pedagogiske virkemidler i sin informasjons- og foredragsvirksomhet. Da Jan Kampenhøy

¹²⁵ Dagbladet 4. oktober 1998.

¹²⁶ Glåmdalen 27. august 2004.

stilte til intervju i Bry deg t-skjorte og advarte om økt narkotikaomsetning i Hedmark Arbeiderblad i 2006, viste han fram 15 ecstasytabletter som var beslaglagt av politiet.¹²⁷

Bilde 6: Bruk av beslag i informasjons- og foredragsvirksomhet. Kilde: Fædrelandsvennen 15. oktober 2010

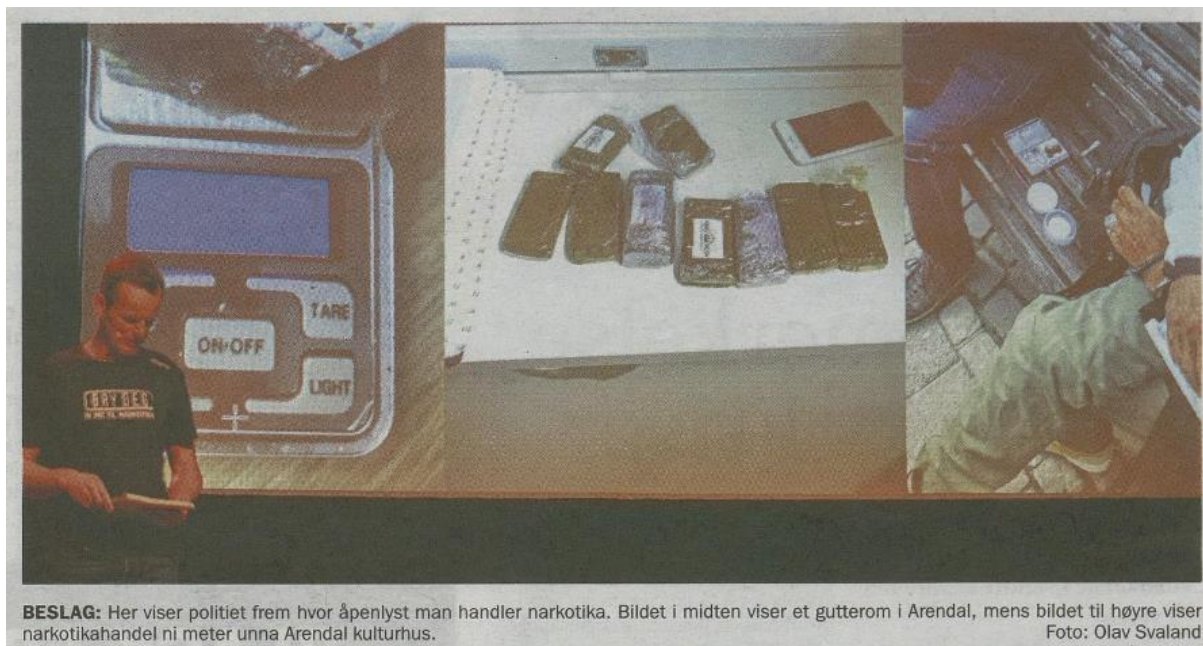
«Med hasjklumpen brennende i hånda og brukerutstyr liggende på et bord ved siden av seg forteller [Torbjørn] Nervik de fremmøtte hva de skal se etter i møte med kunder», skrev Fædrelandsvennens journalist i en reportasje fra NNPFs kurs for ansatte i utelivsbransjen i Kristiansand i 2010.¹²⁸ Og i et Bry deg-foredrag for foreldre ved en ungdomsskole i Moss i 2012, viste de to foredragsholderne fra NNPF frem hasj og andre narkotiske stoffer.¹²⁹ Som illustrert i Bilde 7, har NNPF-representanter også vist fram dokumentasjon fra politiets straffesaker når de har holdt Bry deg-foredrag.

¹²⁷ Hamar Arbeiderblad 13. mai 2006.

¹²⁸ Fædrelandsvennen 15. oktober 2010.

¹²⁹ Moss Avis 24. september 2012.

Bilde 7: Torbjørn Trommestad viser fram dokumentasjon fra politiets straffesaker på NNPFs folkemøte i Arendal november 2019. Kilde: Arendals Tidende 26. november 2019.

At NNPF-representanter uttaler seg på grunnlag av erfaringer og kunnskap som de har tilegnet seg gjennom sitt arbeid i politiet, har blitt oppfattet som en kvalitetsgaranti av journalister og samarbeidspartnere. Da styremedlem i NNPF Torbjørn Trommestad inviterte foreldre til heldagskurs i 2013, påpekte journalisten at Trommestad «skulle vite hva han snakker om. I jobben ved forebyggende avdeling ved Arendal politistasjon kommer han daglig i kontakt med unge som misbruker narkotika». Trommestad skulle dessuten ha med seg andre NNPF-representanter som gjennom sitt arbeid i politiet hadde «førstehånds kunnskap om de ulike narkotiske stoffene og hva foreldre og andre skal se etter».¹³⁰ I debatten i kjølvannet av Solberg-regjeringens forslag om å avkriminalisere bruk og besittelse av mindre doser narkotika våren 2021, sa Harald Markussen, leder av IOGT region Nord, at «[f]å kan vise til mer relevant erfaring enn Norsk Narkotikapolitiforening».¹³¹

I ruspolitiske debattinnlegg har NNPFs representanter argumentert for at erfaringsbasert kunnskap er mer virkelighetsnær og sann enn forskningsbasert kunnskap. På NNPFs utdanningskonferanse i 1993 ble professor Johs. Andenæs' forslag om å legalisere cannabis omtalt av NNPF som et «resultat av en tilbaketrukket, akademisk teoretisering».¹³² Og da

¹³⁰ Agderposten 13. september 2013.

¹³¹ Nordnorsk debatt 29. mars 2021.

¹³² VG 13. november 1993.

professor Paul Larsson ved Politihøgskolen kritiserte NNPFs narkotikapolitiske budskap i 2011, fikk han følgende svar fra NNPFs leder Anette Gultvedt: «Våre folk jobber på gaten og har kontakt med rusmisbrukere hver dag. Det har ikke Paul Larsson, og det er en vesentlig forskjell. Han må få en virkelighetsorientering, og ønsker han å være med oss ut må han gjerne ta kontakt med meg».¹³³ I april 2012 advarte NNPFs leder Mette Rooth mot å legalisere marihuana, fordi det ville føre til at «flere vil begynne med hasj». Da journalisten spurte hvordan hun visste dette, svarte Rooth: «Mange viser til Lisboas liberale narkopolitikk, men jeg har vært der, og har aldri blitt tilbudt så mye narkotika. Jeg ville aldri sendt min egen sønn eller datter dit, når man får tilbud om kokain tre ganger på ti minutter».¹³⁴

Gjennomgangen viser at NNPF-representanter har opptrådt på måter som gir inntrykk av at de representerer politiet, og at flere har opptrådt som om de bevisst har villet representere både politiet og NNPF i én og samme situasjon. I det følgende skal vi rette søkelyset mot hvordan politiets representanter har omtalt NNPF overfor media.

4.3 Hvordan beskrives NNPF av politiets representanter?

På NNPFs stiftelsesmøte i november 1991 deltok riksadvokat Georg Fr. Rieber-Mohn, politimester i Oslo Willy Haugli, politimester i Drammen Tore Johnsen, og den svenske rikspolisjefen Bjørn Eriksson. I intervju med Aftenposten sa politimester Haugli at det var «positivt at foreningen [NNPF] vil styrke det faglige miljøet i bekjempelsen av narkotika», og mente at «en slik forening på frivillig basis kan gi stimulans til øket innsats».¹³⁵ Riksadvokat Rieber-Mohn håpet at NNPF kunne «bidra til en fordomsfri diskusjon om hvordan samfunnet kan bekjempe narkotikamisbruket».¹³⁶

Siden den gang har justisministre, statssekretærer, ekspedisjonssjefer, medlemmer av Stortingets justiskomiteé, politidirektører, riksadvokater og politimestre trofast stilt opp på NNPFs utdanningskonferanser der de har formidlet ros til NNPF i taler og intervjuer. Tor-Aksel Busch, som var riksadvokat i perioden 1997–2019, sa at NNPF var «en viktig medspiller i kampen mot narkotika», og at «[f]oreningens utdanningskonferanser er viktige for mitt embete» under utdanningskonferansen i 1998.¹³⁷ Ifølge Busch var NNPFs leder Hallgeir Larsen «en enorm inspirator, en person vi også har nytte av fordi han gir klare

¹³³ VG 4. januar 2011.

¹³⁴ Aftenposten 11. april 2012.

¹³⁵ Aftenposten 15. november 1991.

¹³⁶ Aftenposten 17. november 1991.

¹³⁷ Gudbrandsdølen Dagingen 7. november 1998.

meldinger om situasjonen.»¹³⁸ At riksadvokaten hadde nytte av NNPFs leder handlet kanskje om at Larsen, i motsetning til riksadvokaten, kunne opptre som en politisk aktør.

På NNPFs utdanningskonferanser kunne riksadvokaten komme med utspill om straffnivå, metoder og ressurser som NNPF kunne ta videre i sitt politiske arbeid. Under utdanningskonferansen i Tromsø i september 1997 holdt riksadvokat Busch en tale der han ifølge VG gikk «til angrep mot det han mener er en utvikling mot stadig mildere narko-straffer», og sa «det er vår oppgave i påtalemyndigheten å fortelle domstolene at vi er i ferd med å få et lavere straffnivå».¹³⁹ «Under åpningen av konferansen til Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) i Oslo i går detonerte han bomben, som trolig vil bli riktig populær hos narko-liberalister», skrev VG høsten 1998, og viste til at Riksadvokat Busch hadde orientert om at han i nær fremtid ville sende ut et direktiv om at besittelse av mindre mengder narkotika til eget bruk heretter skulle bøtelegges som forelegg på stedet.¹⁴⁰ I et oppfølgende intervju med NTB påpekte Busch at «Hvis vi ikke hadde fått disse signalene fra Høyesterett, tror jeg ikke vi ville gitt disse håndhevingsdirektivene nå. [...] Jeg håper ikke det går i den retning at narkotika blir oppfattet som ufarlig, og at overtredelser ikke vil bli tatt på alvor av politiet.»¹⁴¹ «Det er synd at Høyesterett og riksadvokaten har gått i fella til liberalistene», var NNPFs leder Hallgeir Larsens kommentar til Riksadvokatens kunngjøring på utdanningskonferansen,¹⁴² og leder av Stortingets justiskomite Kristin Krohn Devold (H) fryktet at det kommende direktivet ville tolkes som «et liberaliserende signal».¹⁴³ Da Kristin Krohn Devold besøkte Lillehammer Høyre i 1999, tok hun med seg NNPFs leder Hallgeir Larsen som overbeviste hennes partifeller om at metadonbehandling til rusmisbrukere var feil vei å gå. Overfor lokalavisen roste Devold NNPF og Larsen for «meget viktig rusforebyggende arbeide».¹⁴⁴ Devold og Larsen optrådte også sammen da Borre Høyre inviterte til folkemøte og narkotikadebatt våren 2000.¹⁴⁵

¹³⁸ Gudbrandsdølen Dagningen 10. november 1998.

¹³⁹ VG 23. september 1997.

¹⁴⁰ VG 17. oktober 1998.

¹⁴¹ NTB 17. oktober 1998.

¹⁴² Bergens Tidende 18. oktober 1998.

¹⁴³ Dagsavisen 18. oktober 1998.

¹⁴⁴ Gudbrandsdølen Dagningen 7. september 1999.

¹⁴⁵ Tønsbergs Blad 28. april 2000.

Bilde 8: Reportasje fra Borre Høyres narkotikamøte. Kilde: Tønsbergs Blad 28. april 2000

Siden Politidirektoratet ble etablert i 2001 har også politidirektøren vært fast gjest på NNPFs utdanningskonferanser. På utdanningskonferansen i 2006 roste politidirektør Ingelin Killengreen NNPF for å være «vaktbikkjer når det gjelder norsk narkotikapolitikk», og oppfordret dem til å fortsette å være det.¹⁴⁶ På utdanningskonferanse to år tidligere hadde NNPFs leder Lars Holmen kalt politikere som ønsket legemiddelassistert behandling for rusavhengige for legaliseringsbevegelsens «nyttige idioter». Holmen etterlyste «polititoppenes vilje til å holde på den restriktive linjen vi har. Vi må ta i bruk nye arbeidsmetoder for å vinne krigen».¹⁴⁷

Etter å ha dekket NNPFs stiftelsesmøte i november 1991 mente Aftenposten på lederplass at «[d]ette frivillige tiltak gjør krav på støtte ut over fagre ord, ikke minst fordi foreningen skal spre kunnskap og motivasjon for forebyggende innsats mot narkotika».¹⁴⁸ Kommentaren siktet til at NNPF ikke fikk offentlig pengestøtte, noe som ble gjenstand for debatt da NNPF arrangerte sin aller første utdanningskonferansen i samarbeid med SNPF (Svenska

¹⁴⁶ Sandefjords Blad 8. oktober 2005.

¹⁴⁷ Gudbrandsdølen Dagningen 30. oktober 2004.

¹⁴⁸ Aftenposten 18. november 1991.

Narkotikapolisforeningen) våren 1992. Da beskrev ekspedisjonssjef i Justisdepartementet, Ingelin Killengreen NNPF som et «positivt tiltak», og åpnet for å «vurdere støtte av spesielle seminarer».¹⁴⁹ Medlem i Stortingets justiskomité, Arild Hiim (H) mente at departementet definitivt burde støtte NNPFs konferanser, da de ga «mulighet til å perfektionere også generalistene i norsk politi».¹⁵⁰

NNPFs utdanningskonferanse har blitt støttet økonomisk fra Justisdepartementet siden 1993,¹⁵¹ og fra Politidirektoratet siden 2001. Da justisminister Anders Anundsen holdt innlegg på NNPFs utdanningskonferanse i 2016, sa han at «Bry-deg kampanjen er en glimrende kampanje og jeg er helt sikker på at den redder liv».¹⁵² På samme konferanse fikk NNPF 100 000 kroner i jubileumsgave (25 år) fra politidirektør Odd Reidar Humlegård, med følgende begrunnelse:

NNPF har en viktig rolle for å spre kunnskap og heve kompetansen innen forebygging og bekjempelse av narkotika- og dopingkriminalitet. Utdanningskonferansen har gjennom mange år vært en unik møteplass på tvers av kontrolltater, politidistrikt og særorgan.¹⁵³

Da NRK i 2021 spurte hvorfor Politidirektoratet hadde gitt NNPF nesten 3 millioner kroner fra politiets driftbudsjett i perioden 2001–2020, svarte avdelingsdirektør Bjørn Vandvik at Politidirektoratet så på NNPF som en «fagorganisasjon» og at støtten ble gitt fordi NNPFs kurs og konferanser «har vært et relevant kompetansehevende tiltak for ansatte i politiet».¹⁵⁴

I 2015 inviterte justisminister Anders Anundsen til en nasjonal markering av narkotikafrie skoler i regi av Justis- og beredskapsdepartementet, NNPF og politiet.¹⁵⁵ 13 videregående skoler fikk besøk av uniformert politi og NNPF-representanter som holdt foredrag og svarte på spørsmål. Kampanjen ble gjentatt i en utvidet versjon i 2016, og da stilte justisminister Anundsen opp sammen med leder av NNPF Oslo, Jan Erik Bresil på Stovner Videregående skole.¹⁵⁶

¹⁴⁹ Aftenposten 6. april 1992.

¹⁵⁰ Ibid.

¹⁵¹ I en reportasje i Fædrelandsvennen 8. oktober 1993 opplyses det om at NNPF hadde fått økonomisk støtte til å arrangere utdanningskonferanse i Kristiansand fra Kværner Shipping, Rusmiddeldirektoratet, Justisdepartementet og Rederiforbundet.

¹⁵² NNPFs magasin Motgift nr. 4 2016, sitert i Fædrelandsvennen 30. juli 2021.

¹⁵³ Sitert i Nettavisen 1. juni 2021.

¹⁵⁴ NRK 17. juni 2021.

¹⁵⁵ Pressemelding fra Justis- og beredskapsdepartementet 2. september 2015.

¹⁵⁶ Kampanjen ble lansert gjennom en pressemelding fra Justis- og beredskapsdepartementet 13. september 2016 og resulterte i en lang rekke medieoppslag.

Bilde 9: Justisminister Anders Anundsen på Stovner VGS i anledning nasjonal markering av narkotikafrie skoler. Kilde: Justis- og beredskapsdepartementet 13. september 2016.

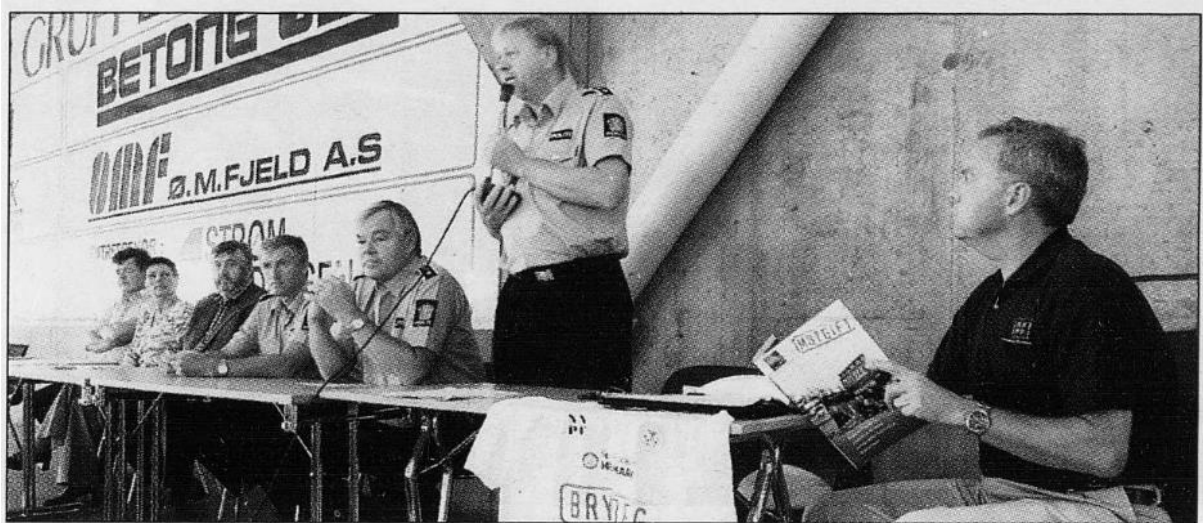

Bry deg - si nei til narkotika: Justisministeren på Stovner videregående skole på markeringen for narkotikafrie skoler. Foto: JD

Da Anundsen i 2021 ble bedt om å forklare hvorfor han hadde pålagt politiet å samarbeide med NNPF om disse markeringene, svarte han: «Bakgrunnen er at NNPF er en frivillig forening som driver et usedvanlig godt informasjons- og forebyggingsarbeid i kampen mot ulovlige stoffer i Norge. Det gjelder både narkotika og doping. NNPF er en organisasjon som er svært kompetent og er en naturlig ressurs i en slik sammenheng».¹⁵⁷

¹⁵⁷ Fædrelandsvennen 30. juli 2021.

Bilde 10: Politiledere kaster glans over NNPFs arrangement. Kilde: Glåmdalen 27. august 2004.

BREDT SAMMENSATT: Skolene og politiet står sammen om kampanjen. Fra venstre: Inspektør Kjell Øystein Torp og rektor Hanne Foss (Øvrebyen videregående skole), rektor Egil Mangseth (Sentrum videregående skole), politistasjonssjefene Finn Fjeldbu (Kongsvinger), Frode Børresen (Hamar), Arne Sigstad (Elverum) og Erik Strand (Norsk **Narkotikapolitiforening).**

I medieartiklene finner jeg flere eksempler på at politimestre og politistasjonssjefer har stilt opp for å kaste glans over NNPFs arrangementer. Da NNPF arrangerte «Bry deg – si nei til narkotika» markeringer på videregående skoler i Kongsvinger, Elverum og Hamar i 2004, stilte lokale politistasjonssjefer opp sammen med NNPF og rektorene.¹⁵⁸ Og da Rælingen Håndballklubb inngikk avtale om å bli Bry deg-ambassadør for NNPF i 2009, stilte politistasjonssjefen opp når begivenheten skulle dokumenteres av lokalavisa.¹⁵⁹ I 2013 ba politimester Ingrid Wirum foreldre i Bærum «kjenne sin besøkelsestid» når Norsk Narkotikapolitiforening inviterte til foredrag om narkotika.¹⁶⁰

¹⁵⁸ Hamar Arbeiderblad 25. august 2004; Glåmdalen 27. august 2004; Hamar Arbeiderblad 13. oktober 2004

¹⁵⁹ Romerikes Blad 22. februar 2009.

¹⁶⁰ Budstikka 22. oktober 2013.

Bilde 11: Politimester Wirum promoterer NNPFs arrangement. Kilde: Budstikka 22. oktober 2013.

Folkemøte i Asker kulturhus

– Lær mer om narko

Unge og narkotika.

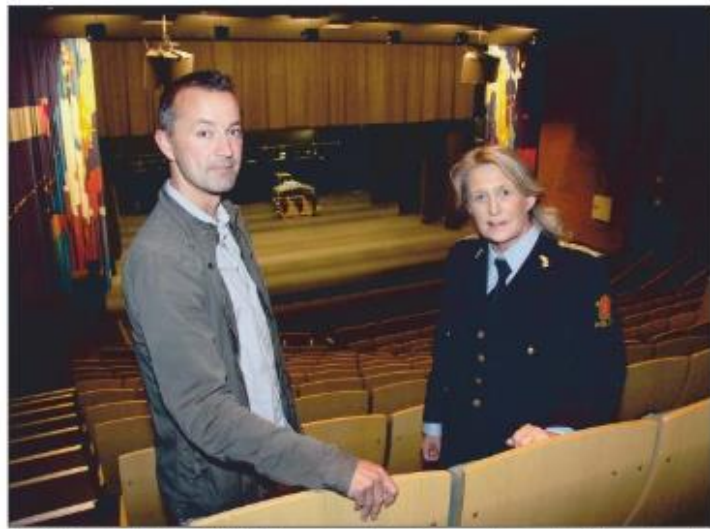
Politimester Ingrid Wirum ber foreldre kjenne sin besøkelsestid når Norsk

Narkotikapolitiforening inviterer til en prat om narkotika.

Asker og Bærum benytter seg av muligheten.

– Misbruk av narkotika er et veldig stort samfunnsproblem. Politiet er statens forebygger, men alle etater og alle enkeltmennesker har mye å bidra med når det gjelder forebygging av kriminalitet.

Ber foreldre bry seg

FULLT HUS: Leder av lokallet til NNPF i Asker og Bærum, Tomm Berger og politimester Ingrid Wirum, satser på fullt hus når de inviterer til narkoprøt i Asker kulturhus.

FOTO: KIVA VILHELMSEN

rebyggende prosjekt «Bry Deg-si nei til narkotika».

– Det er så mange valg de unge

– Det handler om å gi primærforebyggere, det vil si foreldre i all hovedsak, kunnskap og bevisst-

skap fordi det er en rivende utvikling når det gjelder nye syntetiske stoffer. Det er viktig å få ut ny og

Enkelte politimestre fremstår som særlig viktige støttespillere for NNPF, deriblant Truls Fyhn, som ledet narkotikaseksjonen i Oslo fra 1983 til 1990 og var politimester i Troms fra 1994 til 2011. På NNPFs utdanningskonferanse i Haugesund i 1996 stilte politimester Fyhn til «duell» mot professor Nils Christie, for «å ruste deltakerne til å kunne argumentere mot legalisering».¹⁶¹ Og på utdanningskonferansen i 1997 argumenterte Fyhn for at politiet trengte mer ressurser til kampen mot narkotika.¹⁶² I 2004 instruerte justisminister Odd Einar Dørum politiet om å nedprioritere straffeforfølgelse av «slitne narkomane»,¹⁶³ og i 2005 rapporterte Nye Kripas om en markant nedgang i narkotikabeslag.¹⁶⁴ NNPFs leder Lars Holmen mente at politiet måtte gjenoppta innsatsen mot narkotikabrukere, og han fikk drahjelp av politimester Fyhn som sa dette til Aftenposten:

Signalet fra justisminister Odd Einar Dørum om ikke å fotfølge slitne narkomane, må ikke føre til at politiet holder seg unna narkotikamiljøene. Selv understreker jeg overfor egne ansatte i Troms politidistrikt at vi skal opprettholde et rimelig, men ikke urimelig trykk mot de narkomane.¹⁶⁵

¹⁶¹ Haugesunds Avis 1. oktober 1996.

¹⁶² Tromsø 20. september 1997.

¹⁶³ Aftenposten 10. juli 2004.

¹⁶⁴ Aftenposten 12. juli 2005.

¹⁶⁵ Ibid.

I 2010 anbefalte et utvalg ledet av Thorvald Stoltenberg å åpne for heroinassistert behandling til narkotikaavhengige, og i 2011 anbefalte FNs Global Commission on Drug Policy (der Stoltenberg også var med) å avkriminalisere narkotikabruk. Politimester Truls Fyhn kalte anbefalingen «det glade vanvidd. Det bør ikke skje, for det er ingen grunn som helst til å legalisere narkotika».¹⁶⁶ Da Tromsø var vertskap for NNPFs utdanningskonferanse i 2007, sa Lars Holmen at «Tromsø er en by som nyter godt av at politimester Truls Fyhn har ledet narkotikaenheten i Oslo i mange år».¹⁶⁷

Fyhn døde i 2011, men også hans etterfølger var en viktig støttespiller for NNPF. Våren 2012 stilte visepolitimester Einar Sparbo Lysnes opp når NRK rapporterte om at Tromsøpolitiet og NNPF hadde holdt foredrag for russen, som hadde fått Bry deg-klistremerker til russebilene sine.¹⁶⁸ «Utdanningskonferansen har vært vurdert å holde et høyt faglig nivå med relevans for ansatte i politidistriktet», sa visepolitimester Lysnes da han i 2021 måtte svare NRK på hvorfor Troms politidistrikt hadde anerkjent NNPFs utdanningskonferanse som kompetansepoenggivende for lønnsopprykk.¹⁶⁹

En annen som fremstår som en viktig støttespiller for NNPF, er Håkon Skulstad, som var politimester i Øst-Finnmark i perioden 2006–2010 og rektor ved Politihøgskolen i 2011–2014. Under Skulstads ledelse iverksatte Øst-Finnmark politidistrikt ti aksjoner rettet mot brukere og selgere av narkotika høsten 2009 og våren 2010, med mål om å «uroe narkotikamiljøet samtidig som en får kunnskap om bakmenn».¹⁷⁰ I intervju med NRK fortalte Skulstad at distriktet skulle «jobbe mer forebyggende blant ungdom», og at dette skulle skje ved bruk av NNPFs Bry deg-foredrag i videregående skoler.¹⁷¹ I juni 2010 rapporterte avisa Finnmarken om at tjenestemenn i Øst-Finnmark politidistrikt hadde dannet et NNPF-lokallag, og at det skulle utdannes instruktører som kunne holde Bry deg-foredrag for elever, foreldre og offentlige og private virksomheter. I samme reportasje sa Skulstad:

Vi ser at det er behov for en holdningsendring blant barn og unge for at vi skal klare å bekjempe det økende narkotikaproblemet. (...) Politidistriktet vil derfor med hjelp av [Bry deg] prosjektet, gjennomføre forebyggende tiltak i skolene. Dette arbeidet er omfattende og

¹⁶⁶ Dagsavisen 4. juni 2011.

¹⁶⁷ Nordlys 20. oktober 2007.

¹⁶⁸ NRK Troms og Finnmark 27. april 2012.

¹⁶⁹ VG 29. juli 2021.

¹⁷⁰ NRK Sapmi 3. mars 2010.

¹⁷¹ Ibid.

politiet kan ikke klare det alene, og trenger derfor hjelp fra alle, både privatpersoner og andre offentlige etater for å lykkes.¹⁷²

Prosjektet, som Skulstad beskrev som et forebyggende tiltak i regi av politidistriktet, skulle gjennomføres av politiansatte NNPF-representanter som holdt Bry deg-foredrag på fritiden. At politiets forebyggende virksomhet ble delegert til en privat ruspolitisk forening ble fremstilt som entydig positivt av politimester Skulstad, som påpekte at «Et slikt engasjement fra ansatte har stor betydning for det arbeidet som blir gjort i politidistriktet. Dette viser at den enkelte tjenestemann bryr seg om sitt eget lokalsamfunn og det miljøet ungdommene våre skal vokse opp i».¹⁷³

Politiledere som tok til orde for en alternativ ruspolitikk, fikk sitt pass påskrevet av NNPF. Da tidligere etterforskningsleder Leif A. Lier kalte politiets straffeforfølgning av narkotikabrukere en feilslått taktikk i 2002, svarte NNPFs leder Lars Holmen «Jeg tror aldri Leif A. Lier har jobbet med narkotikapolitikk. Han burde holde seg til det han kan, i stedet for å uttale seg om ting han ikke har greie på. Å slenge ut slike halvfloskler for å få presseoppslag, er noe Lier burde kjent seg for god til».¹⁷⁴ Og da politimester Ragnar Auglend i Bergen støttet helseminister Bjarne Håkon Hanssens forlag om heroinassistert behandling i 2009, skrev NNPFs leder Lars Holmen en kronikk der han beskyldte Hanssen og Auglend for å ville «skyve [narkotikamisbrukerne] videre ned i den bunnløse avgrunnen».¹⁷⁵ Auglend var ikke den første politimesteren som mente at narkotikaavhengige burde få tilbud om heroinassistert behandling framfor straff. Da politimester Svein Urdahl i Tønsberg tok til orde for utdeling av heroin til narkomane for å «spare dem og samfunnet for store lidelser» i 1999, ble han kalt «en akademiker som står fjernt fra virkeligheten [og som] er med på å bryte ned det holdningsskapende arbeid som en rekke polititjenestemenn, foreldre, lærere og andre gjør» av NNPFs leder Hallgeir Larsen.¹⁷⁶

I 2001 ble Hans Sverre Sjøvold utnevnt til politimester i Vestfold, og i et intervju med Tønsbergs Blad i januar 2002 varslet han en strengere linje enn sin forgjenger. Sjøvold var «sterkt uenig med dem som ønsker en liberalisering, aksepter[te] ikke at noen ruser seg på narkotika og vil[le] bruke straff som virkemiddel».¹⁷⁷ Med henvisning til Politidirektoratets

¹⁷² Finnmarken 15. juni 2010.

¹⁷³ Ibid.

¹⁷⁴ Dagbladet 24. oktober 2002.

¹⁷⁵ Bergens tidende 9. januar 2009.

¹⁷⁶ VG 1. juni 1999.

¹⁷⁷ Tønsbergs Blad 19. januar 2002.

handlingsplan mot narkotika, som NNPF hadde vært med på å utarbeide, ba Sjøvold om «foreldrenes forståelse» når han ville doble bøtesatsene og «slå hardt ned på narkotikabruk i ungdomsmiljøer». ¹⁷⁸

Sjøvold fratradte som politimester i Vestfold i 2005 for å bli rektor ved Politihøgskolen, og under hans ledelse startet Politihøgskolen v/Ole Vidar Øiseth å selge 3-dagers kurs i *Tegn og symptomer på misbruk av narkotika eller andre rusmidler* til ansatte i tolletaten, militæret og andre etater, samt ulike private selskaper. ¹⁷⁹ I 2012 ble Sjøvold politimester i Oslo, og i juni 2018 stilte Sjøvold opp i NRKs Politisk Kvarter hvor han advarte mot å legalisere cannabis fordi det ville øke risikoen for at ungdommer ble narkotikaavhengige. Videre påsto han at politikere som kjempet for legalisering bidro til å villedde ungdom til å tro at cannabis var lovlig. ¹⁸⁰ Politimesterens argumenter var identiske med de NNPF hadde presentert i en stortingshøring om narkotikapolitikken tidligere samme vår. ¹⁸¹

Overfor media har politiledere beskrevet NNPF som en viktig kunnskapsleverandør og samarbeidspartner i det narkotikaforebyggende arbeidet. Jeg finner flere reportasjer der politiledere eksplisitt påpeker at deltakelse på NNPFs konferanser og kurs har ført til endringer i prioriteringer og praksis. I 2013 informerte politistasjonssjef Tor Håvard Bentzen i Svolvær at ansattes deltakelse på NNPFs utdanningskonferanse hadde inspirert til aksjoner som resulterte i at 10 personer var blitt arrestert for bruk og besittelse av narkotika. ¹⁸² Og leder for orden- og trafikkseksjonen i Tromsø, Hans Martin Moen, mente at økt antall dopingsaker i 2016 skyldtes at ansatte hadde blitt kurset av NNPF. ¹⁸³ I 2016 fortalte politistasjonssjefene Torgeir Lindstad i Bærum og Ann-Gørild Kjeldsen i Asker at en fagdag i regi av NNPF ville føre til endret praksis. «Vi har blant annet lært mye om sammenhengen mellom dopmisbruk og voldsutøvelse, som gjør at vi kommer til å handle noe annerledes», sa Lindstad. ¹⁸⁴

¹⁷⁸ Ibid.

¹⁷⁹ I 2002 ble opplæring i Tegn og symptomer gjort til obligatorisk del av Politihøgskolens grunnutdanning. Kurset besto av en teoretisk del på 24 timer, med en avsluttende prøve som ble gjennomført i første studieår. I andre studieår skulle studentene praktisere arbeidsteknikken et bestemt antall ganger sammen med sin veileder. Kurset var opprinnelig utarbeidet av NNPF v/Arne Sundvoll og Ole Vidar Øiseth i samarbeid med Politihøgskolen (Husby 2021).

¹⁸⁰ NRK Politisk Kvarter 27. juni 2018 <https://radio.nrk.no/serie/politisk-kvarter/sesong/201806/NREP01012718#t=21.24s>

¹⁸¹ NNPFs høringsinnspill ble referert og brukt av en rekke aktører som var imot legalisering, deriblant av KRFs leder Kjell Ingolf Ropstad i en kronikk publisert i Bergens Tidende 9. juli 2018.

¹⁸² Lofotposten 6. november 2013.

¹⁸³ Nordlys 7. februar 2017.

¹⁸⁴ Budstikka 9. juli 2016.

Politistasjonssjefene fremstår som aktive promotører og tilretteleggere i de mange mediereportasjene som handler om NNPFs utelivskampanjer. I 2014 fortalte politistasjonssjef Øystein Holt Tønsbergs Blad at han hadde invitert Torbjørn Nervik fra NNPF, som skulle fortelle om sine erfaringer med «Bry deg – uteliv» kampanjer i Haugesund.¹⁸⁵ Da en tilsvarende kampanje ble iverksatt i Tønsberg våren 2015, ble den frontet av stasjonssjef Holt som holdt et Bry deg-banner sammen med byens ordfører og representanter fra den lokale utelivsbransjen og Lions Club.¹⁸⁶

Bilde 12: NRK Vestfold 9. mai 2015

VIKTIG SAMARBEID: Helge Fredriksen fra Kompetansesenter rus -region sør, politistasjonssjef i Tønsberg, Øystein Holt, leder i Helse og omsorg i kommunen, Bent Kittelsen, ordfører Petter Berg, Henning Wold fra helse og omsorg i kommunen, Ronny Bjune, leder i Tønsberg Hotell-og Restaurantforening og Yngve Lindgaard-Berntsen, leder for Lions Vestfold har samarbeidet om «Bry deg uteliv-Tønsberg» og har stor tro på samarbeidet.

FOTO: TORGNY ALSTAD

Lions Club sponset prosjektet med drøye 100 000 kroner, og stasjonssjef Holt stilte opp sammen med en NNPF-representant da prosjektets resultater ble presentert for Lions Clubs medlemmer i 2016.¹⁸⁷ «Bry deg - uteliv» har gitt en tryggere by med mindre narkotikabruk, sa stasjonssjef Holt til Tønsbergs Blad i mai 2017. «Med dette prosjektet har vi økt ressursene på utelivsarenaen», fortsatte han, og roste Lions Club for pengene som hadde gjort det mulig å sende nyansatte og vikarer på NNPF-kurs. «Vi kan ikke bruke politiets midler på dette. Så det

¹⁸⁵ Tønsbergs Blad 5. november 2014.

¹⁸⁶ NRK Vestfold 9. mai 2015.

¹⁸⁷ Tønsbergs Blad 27. januar 2016.

er helt avgjørende for prosjektet at Lions er inne og bidrar», sa stasjonssjefen. Holt påpekte at utelivssamarbeidet hadde ført til at politiet styrket sin tilstedeværelse på utestedene, og at «[n]år vi er til stede, fanger vi opp unge mennesker og kan forebygge. Vi følger opp dem som blir tatt med større mengder. Vi ransaker hjemme.».¹⁸⁸

«Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) er initiativtaker til kampanjen "Bry deg – uteliv" – et informasjons- og kursopplegg som retter seg mot ansatte i utebransjen», rapporterte avisa iTromsø i august 2017.¹⁸⁹ Ifølge politistasjonssjef Anita Hermandsen var kampanjen høyt prioritert i politiet: «Det er absolutt noe vi har full backing på. Arbeidet har støtte helt til topps i politiet».¹⁹⁰ Til avisa Nordlys fortalte stasjonssjefen at hun ville legge til rette for at politiet var mer til stede på skjenkestedene i helgene, og at innsatsleder skulle avholde faste tirsdagsmøter med utelivets kontaktperson for å understøtte NNPFs Bry deg – uteliv prosjekt i Tromsø.¹⁹¹ Det Hermandsen ikke fortalte, men som ble offentlig kjent i 2021, var at hun også var lokallagsstyremedlem i NNPF og initiativtaker til utelivskampanjen.¹⁹² I november 2017 stilte Hermandsen opp på en NNPF-stand der hun i rollen som fungerende politistasjonssjef iført en Bry deg - genser argumenterte mot legalisering.¹⁹³

¹⁸⁸ Tønsbergs Blad 10. mai 2017.

¹⁸⁹ iTromsø 23. august 2017.

¹⁹⁰ Ibid.

¹⁹¹ Nordlys 25. august 2017.

¹⁹² Nordlys 21. august 2021; iTromsø 23. august 2021.

¹⁹³ iTromsø 25. november 2017.

Bilde 13: iTromsø 25. november 2017

STAND PÅ JEKTA: Nestleder i Norsk Narkotikapolitiforening avdeling Troms, Julian Aloyseus og fungerende stasjonssjef i Tromsø, Anita Hermansen, hadde i dag stand på Jekta for å sette fokus på ungdom og rusproblematikk. FOTO: PRIVAT

Da Unge Venstre stilte med bannere, buttons og klistremerker med budskapet «Legalize it» på videregående skoler under valgkampen i 2019, oppfordret NNPF-representanter til motaksjon. I Tromsø ble Unge Venstre oppringt av lokalt politi som informerte om at effektene med legaliseringsbudskapet var i strid med opplæringslovens § 9.6. Da politistasjonssjef Anita Hermansen ble spurt om hvorfor politiet hadde kontaktet Unge Venstre, svarte hun «Vi har tatt kontakt fordi vi har fanget opp at de har vært andre steder i landet. Vi mener de har trukket valgkampen noe langt med å dra denne debatten inn på videregående skoler. Skolearenaen skal være rusfri, og det er ikke der vi tar debatten».¹⁹⁴

Politiansatte på mellomledernivå har spilt en viktig rolle som promotører av og foredragsholdere på NNPFs arrangementer. De har signalisert at NNPF er en viktig samarbeidspartner for politiet, at NNPF leverer kunnskap av høy kvalitet, og at politiet stiller seg bak foreningens ruspolitiske budskap. I april 2011 promoterte politioverbetjent og

¹⁹⁴ Nordlys 26. august 2019.

skolekontakt Henning Staff et foredrag han skulle holde for foreldre i Holtan og Borre, som han beskrev som «del av en landsomfattende kampanje i regi av NNPF med navnet «Bry deg – si nei til narkotika».¹⁹⁵ I september samme år informerte tre uniformerte politibetjenter om en narkotikaaksjon på Øvre Romerike som hadde resultert i 84 pågripelser. Blant de pågrepne var mange ungdommer, og politibetjentene betegnet dette som skremmende og inviterte derfor innbyggerne til et åpent møte med Norsk Narkotikapolitiforening.¹⁹⁶

Våren 2012 holdt leder for Tromsøpolitiets ungdomsgruppe (U18), Anita Hermandsen, Bry deg - foredrag for elever ved videregående skoler i Tromsø sammen med lokallagsleder i Troms NNPF, Kenneth W. Helberg.¹⁹⁷ Det samme gjentok seg året etter, og da stilte Hermandsen til intervju i uniform med et Bry deg – armbånd, som hun fortalte at russen hadde fått av NNPF for å selge til inntekt for Kreftforeningen.¹⁹⁸

Da NNPF skulle arrangere sin utdanningskonferanse på Fornebu i 2013, inngikk foreningen et omfattende samarbeid med Asker og Bærum politidistrikt. Som før nevnt promoterte politimester Wirum NNPFs folkemøter i media, og lokallagsleder Tomm Berger informerte avisa Budstikka om at NNPF også ville tilby kurs til ansatte i offentlige og private virksomheter.¹⁹⁹ I forkant av utdanningskonferansen, som gikk av stabelen 25.–28. oktober 2013 på Scandic Fornebu Hotel, iverksatte Asker og Bærum politidistrikt en to måneder lang aksjon som resulterte i 150 pågrepne for bruk og besittelse av narkotika. I en reportasje i Budstikka 22. oktober 2013 forklarte innsatsleder Dag Funderud i Asker og Bærum politidistrikt at aksjonen var planlagt og utført i «samarbeid med Norsk Narkotikapolitiforening», at «[d]et har vært et prosjekt hvor vi har brukt all ledig kapasitet på narkotikasektoren», og at «[b]lant de pågrepne er begge kjønn, alle aldersgrupper fra ungdom på videregående til godt voksne mennesker, slitne rusmisbrukere og folk fra øvre samfunnssjikt».²⁰⁰

På de nasjonale markeringene av narkotikafrie skoler som ble initiert av justisminister Anundsen i 2015 og 2016, stilte politirepresentanter i uniform og NNPF-representanter i Bry deg – gensere opp med felles foredrag og stands på videregående skoler.²⁰¹ Mange av de som representerte politiet var også medlemmer i NNPF, som for eksempel Espén Molland som

¹⁹⁵ Gjengangeren 27. april 2011.

¹⁹⁶ Romerikes Blad 26. september 2011.

¹⁹⁷ Nordlys 25. april 2012.

¹⁹⁸ Tromsø 24. april 2013.

¹⁹⁹ Budstikka 4. juni 2013.

²⁰⁰ Budstikka 22. oktober 2013.

²⁰¹ Se for eksempel Dagsavisen 4. september 2015; Budstikka 17. september 2016.

stilte i uniform sammen med NNPFs generalsekretær Lars Holmen på et Bry deg - arrangement på Sandefjord Videregående skole.²⁰² I august 2016 promoterte leder av forebyggende avsnitt ved Kristiansand politistasjon, Grete Pedersen, en «Bry deg dag» i regi av NNPF.²⁰³

Da styremedlem Torbjørn Trommestad fra NNPF hadde holdt Bry deg-foredrag for foreldre i Risør i mars 2018, stilte politikontakt Jon Anders Ausland opp til intervju:

Vi i politiet ønsket å være til stede for å vise at vi bryr oss. Torbjørn er kjempeflink, og traff meg med budskapet også som forelder. Faglig ønsker jeg videre å dra «Bry deg» inn i mitt arbeid, noe jeg skal være i gang med snart.²⁰⁴

I november 2018 presenterte politioverbetjent og næringslivskontakt i Agder politidistrikt, Cathrine Fossnes, et utelivsprosjekt i regi av NNPF for representanter fra taxibransjen, arbeidstilsynet, brannvesen, restauranteiere, hotelleiere, jurister, Arendal næringsforening, næringssjef i Arendal kommune, ordføreren og selskapet Arendal By.²⁰⁵ Året etter kunne Agderposten rapportere om at prosjektet var i gang, og at nesten 90 personer hadde deltatt på et to dagers kurs i regi av NNPF. I rollen som sjef for forebyggende enhet i Arendal fortalte Torbjørn Trommestad at deltakerne fra utelivsbransjen, kommunen, taxibransjen, hoteller, Røde Kors og Kirkens Nødhjelp «fulgte samme pensum som studentene på Politihøgskolen har om narkotika». En uniformert Cathrine Fossnes forklarte at «politiet har kriminalitetsforebygging som sin primære strategi. Dette er noe vi må gjøre sammen med andre. Gjестene som besøker utestedene i Arendal får klar beskjed om kampanjen».²⁰⁶

Høsten 2019 stilte Torbjørn Trommestad opp til intervju med NRK i rollen som leder av forebyggende enhet ved Arendal politistasjon. Han advarte om at politiet erfarer at stadig flere ungdommer tror at cannabis er lovlig, og mente at villfarelsen var rusliberale politikeres skyld. I samme reportasje bekreftet styreleder Jan Erik Bresil at NNPF hadde samme inntrykk. Verken Trommestad, Bresil eller journalisten gjorde leseren oppmerksom på at Trommestad også er styremedlem i NNPF.²⁰⁷ Dette er ett av en rekke eksempler på at

²⁰² Sandefjords Blad 19. mars 2016.

²⁰³ Fædrelandsvennen 26. august 2016.

²⁰⁴ iRisør 21. mars 2018.

²⁰⁵ Agderposten 19. november 2018.

²⁰⁶ Agderposten 10. oktober 2019.

²⁰⁷ NRK Sørlandet 15. november 2019.

uniformerte politirepresentanter har frontet NNPFs budskap om at avkriminalisering ville føre til økt narkotikabruk blant ungdom.²⁰⁸

Bilde 14: NRK Sørlandet 15. november 2019

Legaliseringskampanjer for cannabis har utvilsomt påvirket noen til å tro at stoffet er lovlig i bruk, sier leder for forebyggende enhet ved Arendal politistasjon, Torbjørn Trommestad

FOTO: HEIDI DITLEFSEN / NRK

I februar 2020 sa politioverbetjent Tommy Lafton at «Hønefoss flommer over av narkotika», og at han ville ha kommunen og utelivsbransjen med på et samarbeid mot narkotika.²⁰⁹ Dagen etter fulgte Ringerikes Blad opp med et intervju med prosjektleder Torbjørn Nervik i NNPF, som mente at Hønefoss kunne få bukt med narkotikaproblemet dersom skjenkestedene, politiet og kommunen inngikk et samarbeid med NNPF om en Bry deg – uteliv kampanje.²¹⁰

²⁰⁸ Se for eksempel Dølen 10. mars 2021; Adresseavisen 12. mars 2021; Romerikes Blad 25. februar 2021;

²⁰⁹ Ringerikes Blad 11. februar 2020.

²¹⁰ Ringerikes Blad 12. februar 2020.

Bilde 15: Politiet promoterer NNPFs Bry deg uteliv-kampanje. Kilde: Ringerikes Blad 11. og 12. februar 2020.

Politimannen Tommy Lafton advarer:
- Hønefoss flommer over av narkotika
 Politiet sier at stoffet flyter

RINGERIKES BLAD Onsdag 12. februar 2020 **NYHETER** 3

Torbjørn Nervik tror Hønefoss kan få bukt med narkotikaproblemet i utelivet hvis alle utestedene går sammen om det.

- På høy tid å ta tak i det

Suksess i Haugesund
 Torbjørn Nervik sier at det er utestedene selv som har ansvar for at det ikke foregår bruk eller ensetning av narkotika inne. Selv har han erfaring fra hjemlandet. Haugesund, der han jobbet i politiet i nesten 40 år.

Alle må med
 Nervik råder til Lions Club ikke kan drive «Bry deg uteliv» selv, det må kommunen og politiet gjøre. Og han mener det er viktig å forsøke å få med alle i utelivskampanjen. Å ha flere mulig ansatte på kurs, og å berenge opp plakater på utestedene med oppfordring til gjester om å si nei til narkotika.

Gjenkjenn tegn
 Det er en viss vinn-situasjon for alle. Utestedene må

NARKO-NEI - Utestedene må forstå at de gir mer penger på allsidig når gjestene bruker rusmidler, sier Torbjørn Nervik.

FOTO: ALFRED AASE, HAUGESUNDS AVIS

I 2019–2020 gjennomførte NNPF en landsdekkende folkemøteturné. På mer 100 folkemøter holdt prosjektleder Torbjørn Nervik «Bry deg»-foredrag for de fremmøtte, mens ekteparet Bratland under overskriften «Tør du?» fortalte om hvordan det var å miste sin sønn i en overdose MDMA. Ved alle folkemøtene stilte representanter fra lokalt politi opp som kontaktpersoner som bisto NNPF med å promotere arrangementene i lokale media.²¹¹

²¹¹ Se for eksempel Brønnøysunds Avis 29. mars 2019; Dølen 11. september 2019; Altaposten 20. november 2019; Bladet Vesterålen 30. januar 2020; Bladet Vesterålen 13. februar 2020

Bilde 16: Politirepresentant promoterer NNPF-arrangement i Helgelands Blad 29. mars 2019

Helgelands Blad 29. mars 2019 **NYHETER** 29

Advarer mot partydop

KONTAKTPERSON: Politioverbetjent Thomas Johansen ved lensmannen i Alstahaug.
FOTO: LIF STENKOLL

NARKO: Haakon Bratland døde av partydopet MDMA, bare 21 år gammel. Nå kommer foreldrene til Sandnessjøen.

Lars Olve Hasjedal
lhas@hbl.no 952439

Der er Nærste **Narkotikaforebyggings** (NNPF) som arrangerer foredragene tirsdag og onsdag.

Politioverbetjent Thomas Johansen ved lensmannen i Alstahaug er lokal kontaktperson for arrangementene.

Alle byene
Foreldrene til Haakon har reist landet rundt og advart mot partydopet. Tilhørere melder om sterke beretninger om hvor galt det kan gå.

Til akter er det de fire byene på Helgeland som får besøk.

NARKOTIKA: MDMA er virkestoffer i ecstasy.
FOTO: GORM KALLESTAD/NTB SCANPIX

Tirsdag formiddag er det foredrag i auditoriet på Sandnessjøen videregående på dagtid, for elever og lærere.

Onsdag kveld er det lærere, elever og foreldre på Sandnessjøen ungdomsskole som har muligheten til å høre om MDMA, som er virkestoffet i ecstasy.

Er i området
«Har dere besøgt dette stoffet?»

«Ja, sier politioverbetjent Thomas Johansen ved lensmannen i Alstahaug.

«Kan du si noe om trendene innen narkotika?»

«Det pågår en liberalisering ute i verden. Inngangsbilletten er gjerne sterkere stoffer enn tidligere. Den rotte bruden, også blant ungdom, ligger på cement samme nivå som tidligere. Vi prøver å jobbe så mye forebyggende som mulig.»

Inngangsbilletten er gjerne sterkere stoffer enn tidligere.
Politioverbetjent Thomas Johansen

HEIMBOGARASJE

112.800,-

8,0 x 24 meter, lavere søkk grunn, byggesett, inn. dør, dørstøpe, kasse, elektr. ledning, kjøp kjøleskap og frysingsmaskin tilgjengelig.

THOMAS JOHANSEN
Arbeidsleder
TEL: 78 99 79 50

BRØNNBORING

• Vannbrønn
• Energibrønn
• Hydraulisk sprenging (vann)
• Boringsundervei

Blir det vann i brønnen – garantert dag av stønnen til garantert kost pris 210 000 776 eller avg. Herre: transport@vannet.no@vannet.no

M.B. BRUNNBYGGING AS
www.brnn.no
950 32 770

De lokale politirepresentantene stilte også opp som foredragsholdere på folkemøtene, der de informerte om politiets narkotikaforebyggende arbeid lokalt og erklærte seg enige med NNPFs ruspolitiske budskap.²¹²

²¹² Se for eksempel Dølen 13. september 2019; Gudbrandsdølen Dagningen 14. september 2019; Namdalsavisa 1. november 2019;

Bilde 17: Politiet holder foredrag på NNPF-arrangementer. Kilde: Namdalsavisa 1. november 2019.

Bekymret over utviklinga etter beslag av narkotika

Stoppet LSD-smugling til Grong

Etter flere hasjbeslag og senest et beslag av LSD, oppfordrer politiet for-eldre til å bidra med å snu skummel utvikling med rus blant ungdom.

GRONG: I løpet av året har det blitt avslørt et nytt rusmiljø i Grong. Til sammen har ni ungdommer blitt anmeldt for bruk og bestille av narkotika. Det har i hovedsak vært snakk om beslag av hasj.

Mange er bekymra over utviklinga, og derfor ble det arrangert folkemøte i Grong onsdag kveld.

Stoppet LSD-smugling

Politiet har siden opprullinga hatt et større fokus på problematikken i Grong.

– Vi har fått en bredere oversikt over miljøet. Dessverre er det slem på verden har kommet til Grong også. Det meste man ønsker å få tak i er tilgjengelig også i Grong, forteller Gjertrud Strand, politibetjent og hande-fører i politiet.

Etter opprullinga av det nye miljøet har de gjort nye beslag. Tidligere i år ble et smuglingsforsøk til Grong avslørt.

– Det var 250 LSD-drypp som var adressert hit. I samarbeid med Tollvesenet fikk vi stoppet den, forteller Strand.

”Det er et varsko om ei dreining i holdninger.

Birger Håpnes

Politiet ønsker nå at denne

ØKENDT PROBLEM: Birger Håpnes, politikkontakt i Grong og politibetjent Gjertrud Strand deltok under folkemøtet om rusproblematikk i Grong onsdag. De ser med bekymring på at det brukes ulovlige rusmidler i et helt nytt miljø. – Nå er ungdommen til stede når det røykes, og de tar ikke aktivt avstand som før, sier Strand.

– Det er et varsko om ei dreining i holdninger og at det er en større aksept for disse rusmidlene i dag. De vi har tatt er folk i en kategori vi ikke hadde trodd det om. Det er folk som mange kan se opp til og som er både sterke og vellykkede, sier Håpnes.

– Nå er ungdommen til stede når det røykes, og de tar ikke aktivt avstand som før. Det gjør meg bekymra, for da er vegen kortere og presset større for å ta et valg som kan endre livet ditt. Den ene gangen kan være nok, og da er det skummelt når flere ender opp med å prøve, sier Strand, og legger til:

HOLDT FOREDRAG: Torbjørn Nervi fra Norsk narkotikapolitiforening advarte mot de potensielt store skadevirkningene den økte aksepten for narkotika kan få.

FAKTA OM LSD:

- LSD er et hallusinogent rusmiddel, som kan gi forvrenging av sanseltryk, illusjoner og hallusinasjoner.
- Virkning inntre kort tid etter inntak, og når maksimal effekt etter 3-5 timer. Russen kan vare opp mot 12 timer.
- Rusvirkningene kan føre til at personer som russer seg på LSD kan havne i ulykker.
- LSD er ikke et særlig utbredt rusmiddel, men

Politiansatte har også promotert NNPFs Bry deg – russ kampanje, senest i 2021 da to uniformerte politibetjenter stilte sammen med russestyret til intervju med avisa Valdres. I reportasjen opptrer de to som politiets representanter, og prosjektet omtales som et samarbeid mellom politiet, NNPF og rusen.²¹³

²¹³ Valdres 20. mars 2021.

Bilde 18: Politiet promoterer NNPFs Bry deg russ kampanje i avisa Valdres 20. mars 2021

Russen i Valdres samarbeider med politiet og tar avstand fra narkotika:

BRY DEG

SI NEI TIL NARKOTIKA

Russetida står snart for døra, og årets russekull er spente om det vil bli noen feiring i år. Forberedelser er gjort, biler er kjøpt inn, mens politiet og Norsk Narkotikapolitiforening (NNPF) er på banen med «Bry deg – si nei til narkotika»-prosjektet, for at russefeiringa skal kunne skje under så trygge former som mulig.

STEIN ÅGE JOHANSEN
stein.johansen@avisa-valdres.no

har inneholdt så store verdier av THC som nå (dette er det rus- og psykosefremmende stoffet i cannabis). Dette betyr også at skadepotensialet av å bruke cannabis aldri har vært større. Sannheten er at de aller fleste fortsatt tar sterkt avstand fra narkotika, men svært mange av disse er ikke aktive i debatten. Nettopp derfor er det viktig at russer tar et aktivt standpunkt mot narkotika og viser det for å unngå flertallsmisforståelsen om at mange er mer liberale enn sannheten er.

Frir til lokalt næringsliv
Som en belønning for de av russer som vil fronte prosjektet, håper man å kunne tilby noen små goder. Russer vil derfor sende ut et frierbrev til det lokale næringslivet. For eksempel i form av sponning av ben-

POLITI OG RUSS: Representanter fra årets russestyre og politiet snakka om Bry Deg-prosjektet. Fra Venstre Åsne Vik Hamre, økonomisjef russestyret, Bård Høston, politiet, Oda Hjellev, rødrusspresident, Jonas Edland, politiet og Jorunn Eldegard, svarrusspresident.

FOTO: STEIN ÅGE JOHANSEN

på, så må dere bare ta kontakt, mente Høston. Det er bedre med en gang for mye enn en gang for lite.

Representantene fra russestyret var også klare på at de var godt fornøyde med kontakten de hadde hatt med politiet, og følte at politiet stilte opp for

Gjennomgangen viser at politiets ledere og ansatte i liten grad har bidratt til å tydeliggjøre at NNPF ikke representerer politiet. Snarere har de fremstilt NNPF som en idealistisk forlengelse av politiet. Ifølge politiledere har NNPF-representanter driftet en informasjons-, opplærings- og forebyggingsvirksomhet som politiet ikke har kompetanse eller ressurser til å gjennomføre, og de har kunnet ta politiske kamper som politiet og påtalemyndigheten ikke selv kan ta.

4.4 Hvordan fremstilles NNPF av pressen?

Både NNPFs representanter og deres kritikere har holdt pressen medansvarlig for å skape et inntrykk av at NNPF er en del av politiet. I analysen av medieartiklene har jeg derfor vært oppmerksom på hvordan NNPF omtales av journalistene, og hvorvidt NNPF-representanter har blitt stilt kritiske spørsmål om hvilken posisjon og hva slags kunnskapsgrunnlag de uttaler seg fra. Overskrifter og ingresser bestemmes på redaksjonelt nivå, og er utformet med formål om å fange leserens blikk, presentere tematikk og skape interesse for å lese videre. Jeg finner at NNPF ofte har blitt omtalt som «politi» på overskrifts- og ingressnivå, men også i journalistenes brødtekst der man kan forvente et høyere presisjonsnivå.

«Politibetjenter kaster seg inn i narkodebatten» var overskriften på en reportasje som handlet om at legaliseringsdebatt skulle være hovedtema på NNPFs utdanningskonferanse i Kristiansand i 1993.²¹⁴ Og da NNPF krevde obligatoriske urinprøver for Politihøgskolens studenter i 1995, valgte Aftenposten å presentere saken under overskriften «Politi vil narkoteste politi».²¹⁵ I 1995 inngikk NNPF og Telenor et samarbeid om utvikling av et TeleKort med budskapet «Si nei til narkotika» som skulle auksjoneres bort til inntekt for NNPF. Kampanjen ble dekket i en rekke aviser der den ble omtalt som et samarbeid mellom Telenor og politiet.²¹⁶ En landsdekkende kampanje i regi av NNPF i 1996, der ansatte i offentlige og private virksomheter ble tilbudt kursing i tegn og symptomer på narkotikabruk, ble omtalt som opplæringstiltak i regi av «politiet» og «politifolk».²¹⁷ «På Romerike bruker 150 politifolk fritida til å forebygge rusproblemer blant ungdom» skrev Romerikes Blad i en reportasje i 2007, som handlet om at NNPFs leder Lars Holmen hadde kurset NNPFs medlemmer på Romerike.²¹⁸ «Heidi priset av politiet» skrev samme avis da NNPF hadde donert 20 000 kroner til en fritidsleder i Nes kommune under utdanningskonferansen i 2011.²¹⁹ «Etter rekordbeslag av ungdom med narkotiske stoffer på Hovefestivalen, mener politiet at aldersgrensen på festivaler må økes til 18 år», skrev VG i et intervju med NNPFs leder Mette Rooth sommeren 2013.²²⁰

NNPFs representanter og medlemmer blir ofte omtalt som «narkopoliti» og «narkotikaetterforskere» i pressen. «Narko-politi ber om hjelp» var overskriften på en VG-reportasje våren 1997 som handlet om at NNPF ville kurse næringslivsledere i å avdekke narkotikabruk blant ansatte,²²¹ og ifølge Stavanger Aftenblad mente «narkotikaetterforskere» at alle arbeidstakere måtte underskrive en avtale som ga arbeidsgiver rett til å foreta uanmeldte narkotikatester.²²² NNPFs utdanningskonferanse i Tromsø høsten 1997 ble presentert under overskriftene «Politi-konferanse» og «Narkopoliti til Tromsø»,²²³ og da NNPF på den samme konferansen donerte 10 000 kroner til Tromsø bymisjon ble det presentert som at «Politiet ga penger til Bymisjonen».²²⁴ «Landets narko-politi til

²¹⁴ NTB 1. november 1993.

²¹⁵ Aftenposten 27. september 1995.

²¹⁶ Tromsø 15. juli 1995; Finnmark Dagblad 17. juli 1995; Glåmdalen 17. juli 1995; Rjukan Arbeiderblad 21. juli 1995

²¹⁷ Bergens tidende 15. september 1996; NTB 14. oktober 1996

²¹⁸ Romerikes Blad 31. mai 2007.

²¹⁹ Romerikes Blad 28. august 2011.

²²⁰ VG 4. juli 2013.

²²¹ VG 12. mars 1997.

²²² Stavanger Aftenblad 15. april 1997.

²²³ Nordlys 25. april 1997, Tromsø 16. juli 1997

²²⁴ Nordlys 8. oktober 1997.

Lillehammer neste år» var overskriften Gudbrandsdølen Dagningen brukte i en sak som handlet om at NNPFs utdanningskonferanse ble lagt til Lillehammer i 2004,²²⁵ og da konferansen nærmet seg varslet samme avis om at det kom «[n]arkotikapoliti til byen».²²⁶ «Skal hjelpe narkopolitiet» skrev Bergensavisen da Tertnes håndballklubb ble Bry deg-ambassadør for NNPF i 2007.²²⁷ «Politiet lærer deg mer om narkotika» var overskriften på en reportasje i avisa Tromsø samme år, som handlet om at NNPF inviterte byens foreldre i til informasjonsmøte.²²⁸ Da Adresseavisen rapporterte om at NNPF arrangerte kurs for lærere i Trøndelag høsten 2008, brukte de overskriften «Lærere i skole hos narkopolitiet».²²⁹ Og ifølge Sunnmørsposten skulle «Narkotika-politiet samles i Ålesund», da NNPF arrangerte utdanningskonferanse der i 2009.²³⁰

Pressen har også benyttet ord som «jeger», «kriger» og bekjemper» i sine omtaler av NNPFs representanter og medlemmer. «Narkojegere til kamp mot cannabis» var overskriften på en reportasje i Adresseavisen som handlet om at kamp mot liberalisering av cannabis skulle være hovedtema på NNPFs utdanningskonferanse i Trondheim i 1999.²³¹ Da styremedlem Torbjørn Nervik informerte om at NNPFs utdanningskonferanse ville bli lagt til Haugesund i 2000, ble nyheten lansert under overskriften «Narkotikabekjempere inntar Haugesund».²³² Dagens Næringsliv valgte overskriften «Narkojakt i norsk næringsliv» i en reportasje som handlet om at NNPF kurset næringslivsledere i å avdekke narkotikabruk blant ansatte.²³³

Bruk av kriger- og jeger-metaforer om NNPFs medlemmer har føyet seg naturlig inn i en kontekst der pressen har fremstilt politiets innsats mot narkotika som ledd i en global «War on Drugs».²³⁴ «Etterlyser foreldrene i kampen mot narko», var overskriften på en reportasje der NNPF v/Ole Vidar Øiseth mente at «foreldregenerasjonens taushet er grunnen til at liberale holdninger sniker seg inn blant unge».²³⁵ Et intervju med Vestfolds nye politimester Hans Sverre Sjøvold i 2002 fikk overskriften «Varsler kamp mot narko»,²³⁶ og ti måneder senere erklærte Tønsbergs Blad at «[d]enne uken har kampen mot narkotika stått i høysete i

²²⁵ Gudbrandsdølen Dagningen 23. oktober 2003.

²²⁶ Gudbrandsdølen Dagningen 13. oktober 2004.

²²⁷ Bergensavisen 24. juli 2007.

²²⁸ Tromsø 12. oktober 2007.

²²⁹ Adresseavisen 4. oktober 2008.

²³⁰ Sunnmørsposten 29. august 2009.

²³¹ Adresseavisen 1. oktober 1999.

²³² Haugesunds Avis 11. desember 1999. Og den 14. oktober 2000 brukte samme avis overskriften «Vertskap for narkotikabekjempere».

²³³ Dagens Næringsliv 21. oktober 2002.

²³⁴ Erklært første gang av USAs president Richard Nixon i 1971.

²³⁵ Adresseavisen 1. mars 2001.

²³⁶ Tønsbergs Blad 19. januar 2002.

Tønsberg» da NNPFs utdanningskonferanse gikk av stabelen i byen.²³⁷ Da NNPF donerte 10 000 kroner til «Selvhjelpsgruppa for foreldre med narkobarn» i Lillehammer i 2004, ble nyheten presentert under overskriften «Hedret for narko-kamp».²³⁸ Og da Larvik Håndballklubbs damelag ble Bry deg-ambassadører for NNPF i 2005, ble de beskrevet som «Forbilder i narkokampen» av Østlands-Posten.²³⁹ Romerikes Blad valgte overskriften «Styrker kampen mot narkotika» da NNPF dannet lokallag på Romerike i 2007,²⁴⁰ og Trønder-Avisa la seg på samme linje da det nystiftede NNPF-lokallaget i Nord-Trøndelag året etter ble lansert under overskriften «Trapper opp kampen mot narko».²⁴¹ Under overskriften «Fortsetter kampen» rapporterte Hamar Arbeiderblad om at NNPF satte stor pris på at Ringsaker-russen ville være Bry deg-ambassadører.²⁴² «Tar kampen mot doping» forkynte VestNytt i en reportasje høsten 2014,²⁴³ da kriminaliseringen av bruk og besittelse av dopingmidler i 2013 åpnet for at pressen kunne inkludere doping i sin krigsretorikk.

Det var først i 2016 at pressen begynte å stille spørsmål om hva slags posisjon og kunnskapsgrunnlag NNPFs representanter uttalte seg fra. Dette gjaldt imidlertid bare noen få riksdekkende aviser, deriblant Dagbladet som på lederplass i september 2016 kritiserte justisminister Anundsen, Actis og NNPF for lemfeldig og manipulerende omgang med fakta.²⁴⁴ Den uavhengige nettavisen Filter Nyheter publiserte i november 2016 en reportasje der journalisten beskrev NNPF som en interesseorganisasjon som «gjerne [opptrer] i politiuniformer i den offentlige debatten – med Politidirektoratets velsignelse», og intervjuet advokat Jon Wessel Aas som sa at «[s]elv om de som privat forening ikke formelt er en offentlig myndighet, låner de autoritet fra den offentlige myndigheten og bruker denne i debatten».²⁴⁵ Samme måned publiserte VG en omfattende reportasje basert på en 52 siders varsler-rapport fra en politibetjent i Bergen som kritiserte eget politidistrikt for «med viten og vilje [ha] latt organiserte narkoforbrytere gå fri».²⁴⁶ I reportasjen beskrives den anonyme varsleren som en «svært respektert tjenestemann som for noen år siden ble tildelt NNPFs pris for ekstraordinær innsats på narkotikafeltet». Fire dager senere publiserte VG en kronikk skrevet av juristen Torstein Ulserød fra Civita, som kalte VGs reportasje en

²³⁷ Tønsbergs Blad 19. oktober 2002.

²³⁸ Gudbrandsdølen Dagningen 2. november 2004.

²³⁹ Østlands-Posten 19. oktober 2005.

²⁴⁰ Romerikes Blad 14. oktober 2007.

²⁴¹ Trønder-Avisa 7. juni 2008.

²⁴² Hamar Arbeiderblad 13. mai 2013.

²⁴³ VestNytt 21. august 2014.

²⁴⁴ Dagbladet 15. september 2016.

²⁴⁵ Filter Nyheter 11. november 2016.

²⁴⁶ VG 12. november 2016.

«journalistiskandale» og kritiserte VGs journalister for ikke å stille et eneste kritisk spørsmål om hvorvidt varselet var ledd i en NNPF-initiert kampanje.²⁴⁷

Kritikken til tross, VG og de fleste andre aviser viet ikke påstander om rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet særlig oppmerksomhet før i 2021. Først da fikk kritikken betydelig medieomtale og mange aviser argumenterte for behov for en uavhengig gransking på lederplass. Pressen rettet imidlertid ikke søkelyset mot hvordan den selv hadde utøvd sin samfunnsrolle i forhold til NNPF og politiet.²⁴⁸ Dette til tross for at redaksjoner og journalister utvilsomt har vært delaktige i å skape inntrykk av at NNPF representerer politiet, og til tross for at de i oppsiktsvekkende liten grad har stilt kritiske spørsmål om hvilken posisjon og hva slags kunnskapsgrunnlag NNPF har uttalt seg fra.

4.5 Hvordan oppfattes NNPF av andre aktører?

I mediereportasjene finner man fra tid til annen intervjuer med folk som har deltatt på NNPFs arrangementer, deriblant møter og kurs rettet mot foreldre, skoleelever, ansatte i skole, barnevern og andre offentlige etater, medlemmer i idrettsforeninger, samt ansatte i det private næringsliv.

Under slagordet «Bry deg – si nei til narkotika» har mange tusen foreldre blitt kurset av NNPF om hva slags rusmidler som er i omløp, hvordan de kan være gode rollemodeller for sine barn gjennom å ta klar avstand fra narkotika, og hva slags kjennetegn de må være bevisst for å kunne avdekke at deres barn har begynt å ruse seg. Journalister som har vært til stede har intervjuet foreldre som forteller at kurset har vært en tankevekker, at de har lært mye og at de har blitt motivert til å være bevisst eventuelle tegn til at deres egne barn begynner å eksperimentere med stoff. Det fremgår sjelden av intervjuene hvorvidt foreldrene har oppfattet NNPF som en del av politiet, men gitt at foredragsholderne fra NNPF har blitt presentert som erfarne politiansatte, at de har sagt «vi» om politiet og brukt erfaringer og informasjon fra politiarbeid, er det ikke usannsynlig at mange kan ha oppfattet det slik.²⁴⁹

Noen reportasjer antyder at skillet mellom politi og NNPF ikke har vært tydelig for foreldre som har deltatt på Bry deg-foredrag i regi av NNPF. Under overskriften «Foreldrene våknet etter narkomøter» kunne avisa Gudbrandsdølen Lillehammer Tilskuer rapportere om at «politiet i Lillehammer har hatt mange positive reaksjoner fra foreldre» som hadde deltatt på

²⁴⁷ VG 16. november 2016.

²⁴⁸ I henhold til Vær Varsom Plakaten 1.4, er det pressens plikt å sette et kritisk søkelys på hvordan mediene selv fyller sin samfunnsrolle.

²⁴⁹ Som dokumentert i kapittel 4.2

folkemøter i regi av NNPF høsten 1996.²⁵⁰ «Bekymrede foreldre strømmer til politiet» rapporterte Romerikes Blad i august 2001, og grunnen var at de ønsket å kjøpe NNPFs informasjonshefte om narkotika som Lørenskog lensmannskontor hadde lagt ut for salg i vakta.²⁵¹ Under et NNPF-arrangement for foreldre i Eidskog januar 2007 ble foredragsholder Ole Vidar Øiseth presentert som politimann og lærer på Politihøgskolen, og tilstedeværende foreldre fortalte Aftenpostens journalist at foredraget hadde vært bevisstgjørende og nyttig og at de tok «politiets oppfordring om å bry seg» på alvor.²⁵² Og da NNPF holdt foredrag for foreldre i Sør-Varanger i juni 2010, sa en av deltakerne at han fant det «betryggende at politifolk står for opplæringen».²⁵³

Bilde 19: Lars Holmen fra NNPF holder foredrag for foreldre i Sør-Varanger. Kilde: Sør-Varanger avis 17.06.2010.

Det finnes eksempler på at offentlige etater som har engasjert NNPF i kursing av ansatte, har gitt uttrykk for en oppfatning om at de har inngått et samarbeid med politiet. Da Romsdals

²⁵⁰ Gudbrandsdølen Lillehammer Tilskuer 3. oktober 1996.

²⁵¹ Romerikes Blad 23. august 2001.

²⁵² Aftenposten 31. januar 2007.

²⁵³ Sør-Varanger Avis 17. juni 2010.

Budstikke i juni 2012 rapporterte om at Molde kommune hadde inngått avtale med NNPF om kursing av ansatte og foreldre, sa kommunens prosjektleder:

I arbeidet med ruspolitisk handlingsplan kom det fram at mange etater ønsker mer kunnskap om hvordan de skal identifisere rusmisbruk, og hvordan de skal håndtere det. Derfor samarbeider vi nå med politiet på opplæring.²⁵⁴

«Vi har hatt fokus på dette på foreldremøtene og at politiet kommer og påpeker det samme som vi sier, skaper en trygghet for foreldrene også», sa rektor Grete Reitan ved Nøkkeland skole da NNPF holdt foredrag for elevenes foreldre i september 2012.²⁵⁵ Året etter applauderte sjefen for oppvekst i Arendal kommune «politiets forebyggende enhet» da NNPF kurset barneskoleelevenes foreldre.²⁵⁶ «Foredraget var bra og det var fint at vi fikk det lokale politiet på banen», sa Kvæningen kommunes ruskonsulent etter at NNPF hadde holdt Bry deg - foredrag for barneskoleelevenes foreldre høsten 2014.²⁵⁷

Sannsynligvis har flere aktører som har gått til innkjøp av NNPFs kurs og informasjonsmateriell i Tegn og symptomer, oppfattet det som kvalitetssikret av politiet og/eller Politihøgskolen. Dette kan skyldes at de samme personene som har utviklet NNPFs kurs og lærebøker i Tegn og symptomer har hatt ansvar for Politihøgskolens undervisningsopplegg i Tegn og symptomer, og at NNPF har brukt tilknytningen til Politihøgskolen som et virkemiddel i markedsføringen av sine kurs.²⁵⁸ Våren 2002 sto ordfører Wenche Larsen fram i Romerikes Blad og sa at hun så «fram til å dele narkotikapolitiets kunnskaper om stoffmisbruk blant barn og unge» med Gjerdrums innbyggere, i en sak som handlet om at kommunen ville gi NNPFs informasjonshefte i gave til alle husstander.²⁵⁹ Våren 2008 skrev avisa Raunnes at 40 lærere, klubbarbeidere, ungdomsteam og utekontakter hadde deltatt på et tre-dagers kurs i Tegn og symptomer med Lars Holmen fra NNPF. Virksomhetsleder i etaten for kultur og fritid var glad for at Raunnes kommune kunne tilby kurset, som «er det samme kurset som politiet har som en del av utdannelsen på Politihøgskolen».²⁶⁰ I oktober 2008 holdt NNPF kurs i tegn og symptomer på narkotikamisbruk for drøye 100 lærere i Trondheim og Verdal. Under overskriften «Lærere i

²⁵⁴ Romsdals Budstikke 4. juni 2012.

²⁵⁵ Moss Avis 24. september 2012.

²⁵⁶ Agderposten 8. august 2013.

²⁵⁷ Framtid 20. november 2014.

²⁵⁸ Se for eksempel VG 28. oktober 1997; Fædrelandsvennen 10. april 2001; Fædrelandsvennen 14. juni 2016; Agderposten 10. oktober 2019.

²⁵⁹ Romerikes Blad 12. april 2002.

²⁶⁰ Raunnes 29. april 2008.

skole hos narkopolitiet» påpekte journalisten at kurset «tilsvarer det politistudenter gjennomfører», og intervjuet en deltaker som fortalte at han «opplever det som en ressurs for skolen at personell er kurset av politi med spesialkompetanse innen narkotika».²⁶¹

Jeg finner reportasjer som antyder at også aktører fra det private næringsliv kan ha oppfattet NNPF som del av politiet. Våren 2007 inngikk NNPF en avtale med utelivsbransjen i Elverum om å samarbeide om forebygging av bruk og salg av narkotika. Som ledd i samarbeidet ble dørvakter og serveringspersonale ved byens utesteder kurset av NNPF i hvordan de skulle melde fra ved mistanke om bruk og besittelse av narkotika, og at de skulle bortvise folk som bar legaliseringssymboler.²⁶² I et intervju med avisa Østlendingen i desember 2007 sa en representant fra utelivsbransjen som hadde deltatt på kurs med NNPF følgende:

Sammen med dørvaktene på utestedet har han deltatt på kurs med politiet for å lære mer om ulovlige rusmidler. Instruksen er klar: – Ser vi personer som åpenbart har ruset seg på andre ting enn det vi selger, så tilkaller vi politiet. Og dersom noen gir uttrykk for at de synes hasj og dop er kult, så blir de bortvist, sier daglig leder Vidar Frøhaug.²⁶³

På et kurs for ansatte i utelivsbransjen i Haugesund høsten 2009 sendte foredragsholder Torbjørn Nervik fra NNPF «hasjplater og amfetaminpulver rundt i salen for at folk skal lære seg å kjenne igjen lukt og konsistens», og deltakerne som stilte opp til intervju med Haugesunds avis ga uttrykk for at det var lærerikt og nyttig å delta på «politiets narkomøte».²⁶⁴ Det samme gjentok seg da Nervik kurset utelivsbransjen i Kristiansand høsten 2010.²⁶⁵ Og da Torbjørn Trommestad på vegne av NNPF kurset ansatte i utelivsbransjen i Arendal våren 2019, forklarte han journalisten at deltakerne på det to-dagers undervisningsopplegget «fulgte samme pensum som studentene på Politihøgskolen har om narkotika».²⁶⁶

I 2017 rapporterte avisa Nordlys om at Tromsø kommune hadde inngått et samarbeid med NNPF om et Bry deg uteliv-prosjekt, og at kommunen ville sponse et to dagers kurs i Tegn og symptomer på narkotikabruk for utestedenes ansatte.²⁶⁷ Sommeren 2021 - da en rekke aviser rettet et kritisk søkelys mot NNPFs utelivskampanje – spurte avisa Nordlys om hvorvidt

²⁶¹ Adresseavisen 4. oktober 2008.

²⁶² Østlendingen 22. juni 2007.

²⁶³ Østlendingen 20. desember 2007.

²⁶⁴ Haugesunds Avis 19. oktober 2009.

²⁶⁵ Fædrelandsvennen 15. oktober 2010.

²⁶⁶ Agderposten 10. mai 2019.

²⁶⁷ Nordlys 25. august 2017.

kommunen visste at NNPF var en privat, uavhengig forening da de inngikk samarbeidsavtalen i 2017. Saksbehandlerne og enhetslederen som hadde vært involvert i samarbeidet svarte da at de «trodde dette var et kurs i regi av politiet» og at de «trodde at denne foreningen [NNPF] var en del av politiet».²⁶⁸

Aktører som har samarbeidet med eller deltatt på kurs og arrangementer i regi av NNPF har sjelden blitt spurt direkte om hvordan de oppfatter NNPFs rolle. Gjennomgangen viser noen eksempler på reportasjer der aktører har gitt uttrykk for at de har oppfattet NNPF som en del av politiet. Når disse eksemplene ses i sammenheng med hvordan NNPFs representanter har utøvet sin rolle, kan det argumenteres for at sannsynligvis flere har delt denne oppfatningen. Med dette er spørsmålet om hvordan NNPF har blitt (re)presentert i media besvart, og i det følgende skal spørsmålet om rolleblanding og/eller samrøre mellom NNPF og politiet diskuteres.

5. Rolleblanding og samrøre?

Ifølge NNPFs interne retningslinjer skal foreningens representanter og medlemmer «være svært bevisst på å tydeliggjøre hvem de representerer til enhver tid».²⁶⁹ I analysen av hvordan NNPF-representanter har beskrevet sin rolle i kontakt med media (kapittel 4.1), fant jeg at NNPFs representanter i liten grad har bidratt til å tydeliggjøre overfor offentligheten hvem de representerer. Med noen få unntak har representantenes rollebeskrivelser snarere vært egnet til å skape forvirring om vedkommende representerer politiet og/eller NNPF. NNPFs representanter har beskrevet sitt narkotikapolitiske engasjement som en livsstil, og brukt NNPFs varemerke «Bry deg» i politiets så vel som NNPFs tjeneste. Representantene har i liten grad skilt mellom det forebyggende arbeidet som de gjør i kraft av sin tjeneste for politiet og det forebyggende arbeidet som de gjør som privatpersoner og representanter for NNPF, og følgelig er det vanskelig for leseren å forstå hvor politirollen slutter og NNPF-rollen begynner. Forvirringen forsterkes i og med at NNPFs representanter ofte bruker «vi» om politiet i intervjuer og foredrag, som dokumentert i kapittel 4.2.

Med unntak av de to siste årene, har pressen i svært liten grad bidratt til å avklare forskjellen på NNPF og politiet. Ved å omtale NNPFs representanter som politifolk (som dokumentert i kapittel 4.4), har avisenes redaksjoner og journalister snarere bidratt til å forsterke oppfatninger

²⁶⁸ Nordlys 21. august 2018.

²⁶⁹ <https://nnpf.no/foreningens-interne-retningslinjer/> Retningslinjene er som før nevnt ikke datert, men ble ifølge NNPF etablert «for flere år siden» <https://nnpf.no/om-nnpf/>

om at NNPF representerer politiet. Dette endret seg først fra 2016, da pressen gradvis ble oppmerksomme på kritikken av rolleblanding mellom NNPF og politiet som spredte seg på sosiale medier. Jeg finner bare ett eksempel på at en NNPF-representant har blitt stilt spørsmål om hvordan han skiller mellom sine roller, og dette var i en NRK-reportasje i 2021 der NNPFs nestleder Geir Evanger ble spurt «Korleis skal folk føla seg trygge på at du ikkje tar med deg synet frå denne foreininga inn i det arbeidet du gjer på jobben din?». Evangers svar illustrerer hvor vanskelig det er for NNPFs representanter å forklare forskjellen på rollene:

Eg er jo statsadvokat. Eg jobbar med det same på jobben som eg gjer i foreininga. Det er jo stort sett samanfall mellom det eg gjer på jobb, og det eg gjer i foreininga, seier han og legg til at han hentar kunnskap, og ikkje tek med seg noko som er usunt.²⁷⁰

Uniform, tjenestebevis eller andre symboler for politimyndighet skal kun benyttes i politiets tjeneste, og uhjemlet bruk av politiuniform, -kjennetegn eller –tittel er straffbart.²⁷¹ Dersom uniform eller tjenestebevis brukes i private formål, kan det være i strid med politiinstruksens § 5–3, som sier at «[e]n politimann må ikke hevde politimyndighet i egne forhold eller når han ifølge lov eller forskrift er ugild av andre grunner». De som har kritisert NNPF for å misbruke sin rolle som politi for å fremme private (for eksempel politiske eller økonomiske) interesser, har blant annet vist til at politiuniform har blitt benyttet i oppdrag for NNPF. Da NRK sommeren 2021 ba NNPFs nestleder Geir Evanger kommentere slike påstander, svarte han «Det er jo ein påstand. Men eg har ikkje sett så alt for mange gode døme på det. Vi har hatt eitt døme frå Osterøy som eg er kjent med».²⁷² Også NNPFs styreleder Jan Erik Bresil har sagt at han kun kjenner til ett tilfelle av ureglementert uniformsbruk, og han har holdt mediene ansvarlig for å bruke presse/arkivfoto der NNPFs representanter er avbildet i uniform.²⁷³

Denne undersøkelsen dokumenterer at politiuniform og politiets tjenestebevis har blitt brukt i situasjoner der politiansatte representerer NNPF. I kapittel 4.2 presenteres 11 eksempler på uniformbruk i situasjoner der personer entydig representerer NNPF, og kun to av disse eksemplene kan beheftes med tvil om hvorvidt det er benyttet presse/arkivfoto uten NNPF-representantens godkjenning. I tillegg presenteres fire eksempler på at uniformerte

²⁷⁰ NRK 7. juli 2021.

²⁷¹ Straffeloven § 165.

²⁷² NRK 7. juli 2021.

²⁷³ Nettavisen 12. august 2021. Denne reportasjen ble senere felt av Pressens Faglige utvalg for brudd på punkt 2.2. i Vær Varsom-plakaten, da journalisten ikke opplyste om at hun selv var medlem av NNPF.

politiansatte opptrer i doble roller som representanter for politiet og NNPF, samt fire eksempler på at NNPF-representanter har opptrådt med tjenestebevis på brystet over en Bry deg t-skjorte. Tilfellene er konsentrert til perioden 2010–2021, og før dette har NNPF-representanter hovedsakelig stilt i sivile klær merket med NNPFs logo og «Bry deg – si nei til narkotika».

Det må tas høyde for at det i noen av disse tilfellene kan ha blitt innhentet tillatelse fra politimester eller nærmeste leder til bruk av uniform eller tjenestebevis. Hvis så er tilfelle, er det imidlertid grunn til å spørre om ledelsen har utvist god rolleforståelse. Det samme spørsmålet aktualiseres når det gjelder NNPF-representanters bruk av beslag og informasjon fra politiets straffesaker i opplæringsøyemed. Det fremgår ikke av eksemplene som presenteres i kapittel 4.2 om det har blitt innhentet godkjenning fra ledelsen til slik bruk, men uansett er det vanskelig å finne en lovhjemmel som tillater dette.

Ifølge NNPFs vedtekter skal foreningen «samle, systematisere og formidle aktuell informasjon og kunnskap».²⁷⁴ I medias dekning av NNPFs informasjons- og opplæringsvirksomhet vektlegges den erfaringsbaserte kunnskapen som NNPF-representantene har tilegnet seg gjennom sitt arbeid i politiet. Det at NNPF-representantene har «førstehånds» informasjon og erfaring fra politiets arbeid med narkotika brukes som et argument for at deres budskap er mer virkelighetsnært, og derfor mer sant, enn andre aktørers budskap. Å basere en privat informasjons- og opplæringsvirksomhet på kunnskap som man har tilegnet seg gjennom arbeid i politiet er imidlertid ikke uproblematisk, da straffesaks- og etterretningsopplysninger kun skal behandles til «det formålet de er innhentet for eller andre politimessige formål».²⁷⁵ Å være ansatt i politiet gir ikke generell adgang til å samle, systematisere og formidle informasjon og kunnskap basert på politiets opplysninger, da politiets opplysninger kun skal benyttes for politimessige formål. Å opplyse allmennheten kan selvsagt defineres som et politimessig formål, men ikke hvis det utføres av en privat aktør. Her kan man skjele til Politihøgskolens forskningsetiske veileder, som beskriver hvilke utfordringer som oppstår når politiansatte trer inn i forskerrollen:

Innen politiforskningen reiser kombinasjon av rollen som forsker og rollen som ansatt i politiet noen særskilte problemer. [...] Bruk av data om enkeltpersoner som er innhentet som ledd i ordinær tjeneste i politiet kan som hovedregel ikke anvendes som data i et senere forskningsprosjekt. [...] . I samme gate ligger at tjenestepersonen i sin forskning ikke kan

²⁷⁴ Vedtekter for NNPF §1–3 <https://nnpf.no/om-annpf/vedtekter/>

²⁷⁵ Politiregisterloven §4.

basere seg på informasjon eller dokumenter som han eller hun har fått tilgang til i tjenstlig sammenheng, men som de som forsker ikke har (og kanskje eller aldri ville fått) tilgang til.²⁷⁶

I markedsføringen av foreningen som en opplæringsaktør har NNPF argumentert for at deres foredragsholderes erfaringer fra politiet gjør dem spesielt godt kvalifisert. En rekke eksempler som blir presentert i kapittel 4.2 og 4.5 viser at NNPF dessuten har lånt faglig legitimitet fra Politihøgskolen i markedsføringen av sine kurs. NNPFs foredragsholdere har fremstått som sertifisert av Politihøgskolen, og kursenes innhold, pensum og avsluttende prøve har blitt omtalt som identisk med det som tilbys Politihøgskolens bachelorstudenter. At sentrale aktører i NNPF har vært ansatt ved Politihøgskolen, hvor de blant annet har hatt ansvar for utvikling av Politihøgskolens undervisningsopplegg i faget Tegn og symptomer,²⁷⁷ har bidratt til at det for utenforstående kan fremstå som at NNPFs kurs er kvalitetssikret av Politihøgskolen.

Den tilliten, autoriteten og faglige legitimiteten som norsk politi er forunt, kan komme NNPF til gode dersom foreningen blir oppfattet som en del av politiet. Representanter for politiet og påtalemyndigheten har beskrevet NNPF som en uunnværlig kunnskapsleverandør og opplæringsaktør. Justisdepartementet og Politidirektoratet har i en årrekke bevilget økonomisk støtte til NNPFs utdanningskonferanser, med begrunnelsen at NNPF leverer nødvendige og relevante kompetansehevende tiltak for politiet og påtalemyndigheten. NNPF har dessuten blitt tildelt et særskilt ansvar for å kurse politiet og påtalemyndigheten om doping, og Politidirektoratet har gitt føringer om at politiansatte som holder kurs i regi av NNPF skal innvilges permisjon med lønn. Som politi- og lensmannsetatens «sentrale utdanningsinstitusjon» har Politihøgskolen ansvar for å tilby de etter- og videreutdanninger som etaten trenger,²⁷⁸ og fra Politidirektoratets side har det vært et uttalt mål å sikre en tettere HR-styring av Politihøgskolen.²⁷⁹ I lys av dette er det vanskelig å forstå hvorfor nødvendig kompetanseheving har blitt delegert til en privat interessepolitisk forening, noe som også ble påpekt av utvalget som skulle vurdere Politihøgskolens styringsmodell.²⁸⁰

I kapittel 4.3 presenteres eksempler på at politimestre og politistasjonssjefer har promotert NNPFs kampanjer og arrangementer, og at de har beskrevet dem som et virkemiddel i politidistriktets forebyggende innsats. Politilederne roser engasjementet til politiansatte som

²⁷⁶ Bjørge & Myhrer 2015: 6

²⁷⁷ Deriblant Hallgeir Larsen, Ole Vidar Øiseth, Anette Gultvedt og Jan Erik Bresil.

²⁷⁸ Forskrift om Politihøgskolens styre, oppgaver og virksomhet §§ 1, 2.

²⁷⁹ Ellefsen 2021.

²⁸⁰ Sefland-utvalget 2014: 61.

bruker fritiden sin til dette, og beskriver det som et entydig gode at en privat ruspolitisk forening bistår politiet med å oppfylle sitt forebyggende samfunnsoppdrag, som politiet dessverre ikke har ressurser eller kompetanse nok til å klare alene. Det er vanskelig å forstå om det er politiet eller NNPF som har regien når media rapporterer fra NNPFs kampanjer og arrangementer.

Et betydelig antall mediereportasjer følger samme narrativ: Uniformerte politiansatte står fram i lokalavisen og melder sin bekymring over at ungdommer i lokalmiljøet har blitt mer rusliberale og at de nylig har gjennomført en aksjon der flere ungdommer har blitt pågrepet for bruk og besittelse av narkotika. Derfor oppfordrer de på politiets vegne alle foreldre og personer som arbeider med ungdom til å delta på et Bry deg – foredrag som NNPF skal arrangere. Når arrangementet finner sted stiller journalisten opp og rapporterer om hvordan representanter fra det lokale politiet (ofte de samme som meldte bekymring) holdt foredrag om narkotikasituasjonen lokalt, og hvordan NNPF-representanter ba foreldre om å «bry seg» og være gode forbilder gjennom å ta et tydelig standpunkt mot narkotika, og lærte dem om tegn og symptomer som de må være bevisst for å avdekke narkotikabruk. Deltakere som blir intervjuet forteller at arrangementet har gitt dem en aha-opplevelse, at de innser at de har vært fryktelig naive, men at de nå vet bedre og vil samarbeide med hverandre, skolen og politiet.

Som utenforstående leser kan man få inntrykk av at NNPFs kampanjer og arrangementer er en integrert del av politi- og lensmannsetatens forebyggende innsats, og at NNPF fungerer som lovens forlengede idealistiske arm. Idealismen har imidlertid en politisk slagside, og når politiet overlater regien over deler av egen informasjonsvirksomhet, opplæringsvirksomhet og forebyggingsvirksomhet til NNPF, stiller det seg i risiko for å bli mistenkt for å la seg bruke i politisk øyemed.

NNPFs politiske hovedmål er å styrke innsatsen mot narkotika,²⁸¹ og i mediereportasjene finner jeg eksempler på at NNPF har lyktes med å påvirke politiets prioriteringer og praksis. I kapittel 4.3 beskrives tilfeller der politiledere har forklart at økning i anmeldelser, arrestasjoner og beslag er et resultat av at ansatte har deltatt på NNPFs konferanser og kurs. Et av de tydeligste eksemplene på at NNPF har påvirket politiets prioriteringer, er når Asker og Bærum politidistrikt etter initiativ fra NNPF iverksatte en to måneder lang aksjon i 2013 hvor de brukte all ledig kapasitet til å pågripe 150 personer for bruk og besittelse av narkotika. I tillegg dokumenteres det at politistasjonssjefer erklærer at NNPFs utelivskampanjer har

²⁸¹ Vedtekter for NNPF §1 – 2.

«støtte helt til topps i politiet», at de som følge av kampanjen har økt mannskapsressursene på utelivsarenaen, og at prioriteringen har resultert i et økt antall anmeldelser, ransakinger, pågripelser og beslag. Det som ikke belyses i disse reportasjene, er hvilke konsekvenser prioriteringene har hatt for politiets innsats på andre felt og arenaer.

Det kan også stilles spørsmål ved om NNPF har lyktes med å påvirke politiets prioriteringer på nasjonalt plan. I 2005 tok NNPF æren for å ha fått etablert et kontaktutvalg i Politidirektoratet «som en direkte kanal mot ledelsen», og av å ha fått «innført narkotikaproblematikk som eget fag på Politihøgskolen».²⁸² I medieartiklene finner vi opplysninger om at NNPF har bistått Politidirektoratet med utvikling av handlingsplaner for politiets arbeid mot narkotika, og at politiinspektører i Politidirektoratet (som var styremedlemmer i NNPF) har pålagt Politihøgskolen å styrke undervisningen i Tegn og symptomer. I 2013–2015 hadde NNPF flere møter med justisminister Anders Anundsen om behovet for en hjemmel til å bruke hunder til søk etter narkotika blant skoleelever og i klasserom uten konkret mistanke. Da forslaget ikke fikk politisk gjennomslag iverksatte justisministeren istedenfor en landsdekkende kampanje i 2015 og 2016 der politiet ble pålagt å samarbeide med NNPF om Bry deg-arrangementer på videregående skoler.

I tråd med prinsipper for forvaltningens rolle skal politiet bistå med råd ved utforming av ny politikk, men rådene skal være faglig og ikke politisk fundert. Under rusreformdebatten i 2019–2020 var det ingen forskjell på politiets råd og NNPFs politiske argumenter. Politiet stilte villig opp da NNPF, ved prosjektleder Torbjørn Nervik, arrangerte en folkemøteturné i 2019–2020. Representanter fra lokalt politi over hele landet promoterte folkemøtene i lokalavisene, og stilte opp med foredrag om den lokale rusituasjonen. Når Nervik framførte NNPFs ruspolitiske budskap og ekteparet Bratland fortalte om hvordan det opplevdes da deres sønn døde av en overdose MDMA, var de flankert av uniformerte representanter fra lokalt politi som erklærte seg enige med NNPF.

I kapittel 4.3 dokumenteres det at politiets og påtalemyndighetens øverste ledere har beskrevet NNPF som en «medspiller i kampen mot narkotika», og gitt uttrykk for at de setter stor pris på NNPFs «klare meldinger» og rolle som «vaktbikkje i narkotikapolitikken». Politiets toppledelse har trofast stilt opp for å kaste glans over NNPFs utdanningskonferanser, og i sine taler til NNPF-medlemmene har de gitt uttrykk for uenighet med vedtatt politikk og indirekte oppfordret NNPF til å ta politiske kamper som de selv ikke kan ta. Enkelte politimestre har

²⁸² Valdres 2. juli 2005.

utmerket seg som særlig viktige støttespillere for NNPF. De har gitt NNPFs medlemmer opplæring i hvordan man kan argumentere mot legalisering, forklart hvordan politiet kan manøvrere rundt politiske pålegg om ikke å straffeforfølge «slitne narkomane», og frontet NNPFs narkotikapolitiske budskap i den offentlige debatt. Politimestre som har tatt offentlig til motmæle mot NNPFs narkotikapolitiske linje har effektivt blitt satt på plass av NNPFs representanter, som i intervjuer og kronikker har stemplet dem som virkelighetsfjerne, inkompetente og umoralske.

På dette grunnlag vil jeg argumentere for at det har vært utvist dårlig rolleforståelse både fra NNPFs og politiets side, og at medieanalysen avdekker et betydelig omfang av rolleblanding. Dette er egnet til å vekke mistanke om samrøre mellom offentlige og private interesser, og gir grunn til å spørre om NNPF ikke bare har fungert som lovens forlengede idealistiske arm, men også som lovens forlengede politiske arm. Mistanker om samrøre kan svekke befolkningens tillit til at politiet opptrer upartisk, og skape tvil om hvorvidt det ligger private interesser til grunn for politiets råd, prioriteringer og beslutninger.

6. Konklusjon

Allern og Pollack påpeker at politiet har vært den dominerende kilden til nyhetssaker om kriminalitet og politiarbeid, og at politiet derfor har hatt sterk innflytelse på hva slags virkelighetsbeskrivelser media har produsert. Denne studien viser at det samme kan sies om NNPF, hvis virkelighetsbeskrivelse av narkotikaproblemet og budskap om hvordan det bør håndteres, har fått dominere medieoffentligheten i nesten tretti år.²⁸³

Sammenlignet med andre ruspolitiske foreninger har NNPF fått betydelig mediedekning siden foreningen ble stiftet i 1991. Større riksdekkende aviser har publisert et høyt antall artikler, mens mange små region- og lokalaviser har publisert et mindre antall artikler. Fram til 2016 fikk NNPF som hovedregel sette agendaen i informasjonsjournalistikken, der foreningens representanter ble omtalt som politi og behandlet som eksperter. Aktører med konkurrerende budskap var lenge henvist til meningsjournalistikken, der de fikk tilsvar av NNPF som stemplet dem som virkelighetsfjerne og egoistiske legaliseringstilhengere.

Mediebildet endret seg først da politiske partier tok til orde for rusreform, og aktivister og jurister satte søkelyset på rolleblanding og samrøre mellom NNPF og politiet. Fra 2016 ble NNPF i økende grad utfordret av aktører som argumenterte for andre virkelighetsforståelser

²⁸³ Se kapittel 3.3.

og løsninger. Sosiale medier har lagt til rette for at flere kan engasjere seg i det offentlige ordskiftet,²⁸⁴ og under rusreformdebatten i 2019–2020 fungerte de sosiale mediene som et springbrett for at kritikken av NNPFs budskap og fremgangsmåter fikk gjennomslag i pressen. Pressen rettet imidlertid ikke søkelys mot hvordan den selv hadde utøvd sin samfunnsrolle i forhold til NNPF og politiet.

Studien viser at NNPF, politiet og pressen i svært liten grad har bidratt til å tydeliggjøre overfor offentligheten at NNPF er en uavhengig interessepolitisk organisasjon. Det argumenteres for at samarbeidende aktører og folk generelt sannsynligvis har oppfattet NNPF som en del av politiet, og at slike oppfatninger kan ha blitt forsterket ved at NNPF-representanter har stilt i uniform eller med politiets tjenestebevis, ved at de har omtalt seg selv som politi, og fordi de har basert sin informasjons- og foredragsvirksomhet på opplysninger og erfaringer som de har tilegnet seg i rollen som politi.

Politiet har omtalt NNPF som en uunnværlig kunnskapsleverandør, opplæringsaktør og bidragsyter i politiets forebyggende virksomhet, og med dette skapt et inntrykk av at NNPF er lovens forlengede idealistiske arm. Politiet har delegert ansvaret for informasjonsvirksomhet, opplæring, metodeutvikling og forebyggende virksomhet på narkotikafeltet til en privat forening, og har presentert ordningen som et entydig gode for politiet og samfunnet. Når foreningens informasjons- og opplæringsvirksomhet blir kritisert for ikke å holde god nok kvalitet, er det derfor ikke bare NNPFs men også politiets omdømme som står på spill. Når politiet og NNPF dessuten opptre slik at det vekkes mistanke om at NNPF fungerer som lovens forlengede politisk arm, går det på tilliten løs.

²⁸⁴ Aalen & Iversen 2021; Steen-Johnsen, Enjolras & Wollebæk 2013

Litteratur

- Allern, S. & Pollack, E. (2009). Mediebilder av politikritikk: En analyse av hvordan sentrale nyhetsmedier har dekket Spesialenheten for politisaker 2005–2008. I (s. 247–278). Justis- og politidiepartementet. <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-2009-12/id560793/?ch=12>
- Bjørger, T. & Myhrer, T.-G. (2015). *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. Politihøgskolen.
- Bowling, B., Reiner, R. & Sheptycki, J. (2019). *The politics of the police* (Fifth edition. utg.). Oxford University Press.
- Christensen, T., Egeberg, M., Læg Reid, P., Aars, J. & Christensen, T. (2021). *Forvaltning og politikk* (5. utgave. utg.). Universitetsforlaget.
- Ellefsen, H. B. (2021). En høyskole på lik linje med andre høyskoler? (1987–2020). I (s. 173–217). Cappelen Damm akademisk.
- Etiske retningslinjer for statstjenesten*. (2017).
- Finstad, L. (2018). *Hva er politi*. Universitetsforlaget.
- Husby, I. (2021). *En kortfattet historie om utviklingen av «Tegn og symptomer»*. <https://hdl.handle.net/11250/2768679>
- NOU. (2019:26). *Rusreform – fra straff til hjelp : utredning fra rusreformutvalget oppnevnt ved kongelig resolusjon 23. mars 2018. Avgitt til Helse- og omsorgsdepartementet og Justis- og beredskapsdepartementet 19. desember 2019*.
- Politidirektoratet. (2018). *Etiske retningslinjer for politiet* Politidirektoratet. <https://www.politiet.no/globalassets/05-om-oss/04-om-oss/00-jobb-hos-oss/etiske-retningslinjer-for-politiet.pdf>
- Sefland-utvalget. (2014). *Styring av Politihøgskolen - utfordringer, dilemmaer og modeller*. Politidirektoratet.
- Steen-Johnsen, K., Enjolras, B. & Wollebæk, D. (2013). Sosiale medier, samfunnspolitisk deltagelse og kontroll. *Internasjonal Politikk*, 71(2), 263–273. <https://doi.org/https://doi.org/10.18261/ISSN1891-1757-2013-02-09>
- Strand, F. (2020). *Uropatruljen. Politiets hårde halse*. Lindhardt og Ringhoff.
- Aalen, I. & Iversen, M. H. (2021). *Sosiale medier* (Ny utgave, 2. utgave. utg.). Fagbokforlaget.